

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ»

Διπλωματική Εργασία

Οι συνέπειες από τη στρατολόγηση ξένων μαχητών στο διεθνές
δίκαιο: διδάγματα από σύγχρονες ένοπλες συρράξεις

The consequences of recruiting foreign fighters in international
law: lessons from contemporary armed conflicts

Φοιτήτρια: Άλτα Μαρία

ΑΜ: 2122Μ022

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κα. Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα

Περίληψη

Το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία στις αρχές του 2022, παρακίνησε πολλούς να μετακινηθούν και να συμμετέχουν στη σύρραξη με κίνητρο να βοηθήσουν τη χώρα να υπερασπιστεί τα σύνορά της αλλά και την ασφάλεια στην Ευρώπη.

Ωστόσο, το φαινόμενο μετακίνησης με σκοπό τη συμμετοχή σε ενεργή σύρραξη δεν είναι σύγχρονο. Πρόκειται για ένα διαχρονικό φαινόμενο, που διαδραματίζεται εδώ και αιώνες σε όλες τις συρράξεις που ξέσπασαν ανά την υφήλιο.

Τα άτομα που επιλέγουν να μετακινηθούν ονομάζονται Ξένοι Μαχητές (Foreign Fighters), δηλαδή άτομα που μετακινούνται με σκοπό τη συμμετοχή σε εχθροπραξίες χωρίς, όμως, να έχουν την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο εγκαθιδρύονται.

Σημείο ορόσημο για το φαινόμενο αποτέλεσαν τα χρόνια από το 2001, με αποκορύφωμα τη σύρραξη στη Συρία, καθώς τότε οι Ξένοι Μαχητές συνδέθηκαν με την τρομοκρατία, λόγω του φόβου που επικράτησε στη διεθνή κοινότητα για τη ριζοσπαστικοποίησή τους λόγω της επαφής τους με την εξτρεμιστική μορφή του Ισλάμ. Το γεγονός αυτό διαφοροποιεί της τότε μετακινήσεις από τις σημερινές.

Η παρούσα εργασία, λοιπόν, θα ασχοληθεί με το φαινόμενο των Ξένων Μαχητών και πιο συγκεκριμένα, μετά από μια ιστορική αναδρομή αλλά και παρουσίαση του πλαισίου που υπάρχει (ή δεν υπάρχει) γύρω από το φαινόμενο, θα περάσει στην εξέταση του ζητήματος μέσα από ανάλυση και σύγκριση των δύο πιο πρόσφατων κυμάτων ξένων μαχητών, αφενός σε Συρία και αφετέρου σε Ουκρανία και στις διαφορετικές μορφές προσέγγισης από τη διεθνή κοινότητα.

Τέλος, θα καταλήξει στο πως οι μετακινήσεις ξένων μαχητών σε πεδία ενόπλων συρράξεων έχουν καταφέρει να επηρεάσουν το διεθνές δίκαιο, τους κανόνες του αλλά και τη διεθνή τάξη, ποια είναι τα ζητήματα που έχουν προκύψει και πως μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Abstract

The outbreak of war in Ukraine in early 2022 motivated many to move and join the conflict with the motivation to help the country defend its borders and security in Europe.

However, the phenomenon of movement for the purpose of participating in an active

conflict is not modern. It is a timeless phenomenon, which has been played out for centuries in all the conflicts that have broken out around the world.

Those who choose to move are called Foreign Fighters, i.e. people who move in order to participate in hostilities without having the nationality of the state in which they are established.

The years since 2001, culminating in the conflict in Syria, have been a milestone for the phenomenon, as Foreign Fighters have been linked to terrorism, due to the fear in the international community that they would be radicalised by their contact with the extremist form of Islam. This fact differentiates the movements of that time from those of today.

This paper will therefore, deal with the phenomenon of Foreign Fighters and more specifically, after a historical review and a presentation of the context that exists (or does not exist) around the phenomenon, it will move on to examine the issue through an analysis and comparison of the two most recent waves of foreign fighters , on the one hand in Syria and on the other in Ukraine and the different forms of approach by the international community.

Finally, it will conclude on how the movement of foreign fighters into areas of armed conflict has managed to affect international law, its rules and the international order, what are the issues that have arisen and how they can be addressed.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Μέρος 1 ^ο : Ιστορικά Στοιχεία και πλαίσιο κανόνων Διεθνούς Δικαίου	6
Θεωρία και Κανόνες Διεθνούς Δικαίου	6
Η έννοια του Μαχητή	6
Η έννοια των Αιχμαλώτων Πολέμου	9
Μέρος 2 ^ο : Ξένοι Μαχητές και Ξένοι Τρομοκράτες Μαχητές	13
Εννοιολογική Αποσαφήνιση	14
Η εργαλειοποίηση του φαινομένου	17
Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας	19
Το Συμβούλιο Ασφαλείας	20
Η Ευρωπαϊκή Ένωση	25
Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο και Ξένοι Μαχητές	27
Μέρος 3 ^ο : Οι Σύγχρονες Διαστάσεις και Συνέπειες του Φαινομένου	29
Η Κατάσταση Σήμερα	29
Διαστάσεις και Συνέπειες του Φαινομένου	31
Οι επιστρέφοντες	32
Οι ξένοι μαχητές καριέρας	35
Οι τουρίστες πολέμου	38
Ο ρόλος του κράτους προέλευσης και η αντιμετώπιση	39
Συμπεράσματα	45
Επίλογος	52
Κείμενα Τεκμηρίωσης	54

Εισαγωγή

Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι είδαν ως επί το πλείστον τις ένοπλες δυνάμεις των εμπόλεμων κρατών να αντιμετωπίζουν και να συγκρούονται η μία την άλλη. Εκείνοι που συμμετείχαν ενεργά στις εχθροπραξίες ήταν συνήθως στρατιώτες που διακρίνονταν εύκολα από τους πολίτες και από άλλους που δεν πολεμούσαν. Φορούσαν στρατιωτικές στολές και κρατούσαν φανερά τα όπλα τους στα χέρια τους. Αντίθετα, οι πιο πρόσφατες συγκρούσεις, όπως αυτές στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, έχουν συμπεριλάβει μια μεγαλύτερη ποικιλία παραγόντων, με στρατιώτες, ειρηνευτές, ανθρωπιστές και ιδιωτικούς παράγοντες, όπως ιδιωτικές εταιρείες ασφάλειας ή στρατιωτικές εταιρείες, στο πεδίο της μάχης.

Και ενώ μία μάχη, όπως φαίνεται, έχει γίνει ήδη πολυσυμμετοχική και πολυπαραγοντική, στην εξίσωση έρχονται να προστεθούν και οι ξένοι μαχητές.

Αν και δεν αποτελούν αμιγώς νέο φαινόμενο σε συρράξεις, καθώς έχουν συνεχή παρουσία εδώ και αιώνες, οι μετακινήσεις ατόμων με διαφορετικές εθνικότητες στην Ουκρανία το 2022, με σκοπό τη συμμετοχή στη σύρραξη, άνοιξε ξανά τη συζήτηση και επανέφερε στο προσκήνιο το φαινόμενο.

Τα κίνητρα και τα αίτια συμμετοχής τους διαφέρουν και δεν μπορεί να εξακριβωθεί μία κυρίαρχη αιτία. Ωστόσο, μπορούν να παρατηρηθούν δύο πράγματα: αφενός, η διαφορετική αντιμετώπιση που είχαν οι ξένοι μαχητές που ταξίδεψαν για να πολεμήσουν στη Συρία αλλά και ακόμα νωρίτερα, το 2001 προς το Αφγανιστάν και άλλες περιοχές της Μέσης Ανατολής και ταυτίστηκαν με την τρομοκρατία, τον εξτρεμισμό και την απειλή για ασφάλεια, συγκριτικά με το πιο σύγχρονο κύμα προς την Ουκρανία, που αντιμετωπίστηκαν θετικότερα. Αφετέρου, ο τρόπος με τον οποίον αντέδρασε η διεθνής κοινότητα, στην πρώτη περίπτωση, που τους θεώρησε απειλή και στην δεύτερη, που δεν συνέβη κάτι αντίστοιχο, όπως επίσης και ο τρόπος που χρησιμοποιήθηκε το διεθνές δίκαιο για τη διαχείριση της κατάστασης.

Κρατώντας τις δύο παραπάνω προβληματικές, η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με το φαινόμενο των ξένων μαχητών, κυρίως στην περίπτωση της Συρίας και της Ουκρανίας, ώστε να διαφανούν οι διαφορετικές προσεγγίσεις των κανόνων του

διεθνούς δικαίου, τα αίτια αλλά και τέλος, οι συνέπειες που μπορεί να επιφέρει η μετακίνηση και η συμμετοχή ξένων μαχητών σε ένοπλες συρράξεις ανά τον κόσμο στο διεθνές δίκαιο αλλά και τη διεθνή τάξη πραγμάτων.

Μέρος 1^ο: Ιστορικά Στοιχεία και πλαίσιο κανόνων Διεθνούς Δικαίου

Θεωρία και Κανόνες Διεθνούς Δικαίου

Πρωτού προχωρήσει η παρούσα εργασία, χρειάζεται να γίνει μία σύντομη αναφορά στη γενική θεωρία του Διεθνούς Δικαίου περί Μαχητών, καθώς είναι έννοια που θα μας απασχολήσει παρακάτω, αφού εμπεριέχεται στον όρο Ξένος Μαχητής.

Η έννοια του Μαχητή

Ως Μαχητής θεωρείται οποιοδήποτε άτομο συμμετέχει άμεσα σε εχθροπραξίες.

Σε μια διεθνή ένοπλη σύγκρουση, Μαχητής θεωρείται οποιοσδήποτε εμπίπτει στα παρακάτω κριτήρια και κατηγορίες:

1. Μέλη των ενόπλων δυνάμεων, εκτός από ιατρικό και θρησκευτικό προσωπικό.
2. Μέλη άλλων πολιτοφυλακών και μέλη άλλων εθελοντικών σωμάτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των οργανωμένων κινημάτων αντίστασης, που ανήκουν σε συμβαλλόμενο μέρος στη σύγκρουση, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι πολιτοφυλακές ή εθελοντικά σώματα, συμπεριλαμβανομένων τέτοιων οργανωμένων κινημάτων αντίστασης, πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - i. διοικούνται από άτομο υπεύθυνο για τους υφισταμένους του
 - ii. φορούν ένα σταθερό διακριτικό σήμα που είναι αναγνωρίσιμο από απόσταση
 - iii. κρατούν τα όπλα τους φανερά πάνω τους ή στα χέρια τους
 - iv. διεξάγουν τις επιχειρήσεις τους σύμφωνα με τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου.

3. Μέλη των τακτικών ενόπλων δυνάμεων που δηλώνουν πίστη σε κυβέρνηση ή αρχή που δεν αναγνωρίζεται από το άλλο μέρος στη σύγκρουση.¹

Η κρατική πρακτική καθιερώνει αυτόν τον κανόνα ως κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου στις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις.²

Εκτός των παραπάνω, με την έννοια του μαχητή έχουν ασχοληθεί και οι Συμβάσεις της Γενεύης, σύμφωνα με τις οποίες, ως μαχητής νοούνται «Όλα τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους στη σύγκρουση είναι μαχητές, εκτός από το ιατρικό και θρησκευτικό προσωπικό».

Αυτό σημαίνει ότι οι μαχητές είναι άτομα που έχουν εξουσιοδότηση να χρησιμοποιούν βία σε καταστάσεις ένοπλης σύρραξης από το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Η εξουσιοδότηση χρήσης βίας είναι που διακρίνει τους μαχητές από τους πολίτες., καθώς η χρήση βίας δεν μπορεί να συμβεί ως αποτέλεσμα ατομικής πρωτοβουλίας, αλλά πρέπει να πραγματοποιείται υπό μια σαφή αλυσίδα υπεύθυνης διοίκησης, στο πλαίσιο του σεβασμού των κανόνων του δικαίου των ένοπλων συγκρούσεων.

Ταυτόχρονα, αποτελούν και νόμιμους στρατιωτικούς στόχους σε περιόδους ένοπλων συρράξεων. Όμως, σε αντίθεση με τους πολίτες, ενδέχεται να μην υπόκεινται σε ποινικές διώξεις για τη συμμετοχή τους σε εχθροπραξίες, εφόσον η χρήση βίας είναι σύμφωνη με τις διατάξεις περί ενόπλων συρράξεων, δηλαδή το ανθρωπιστικό δίκαιο.

Στους μαχητές μπορεί να ασκηθεί δίωξη σύμφωνα με το εθνικό ή το διεθνές ποινικό δίκαιο, εάν διαπράξουν εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή πράξεις γενοκτονίας, ακόμη και αν ενεργούν υπό τις διαταγές των ανωτέρων τους αλλά όχι για την ξεκάθαρη συμμετοχή τους στις εχθροπραξίες.

Εκτός των παραπάνω, ένας μαχητής δικαιούται το καθεστώς του αιχμαλώτου πολέμου και δεν μπορεί να διωχθεί για συμμετοχή σε εχθροπραξίες και αντιστοιχεί σε προνόμια που παρέχουν τα κράτη στους εθνικούς τους στρατούς. Αυτό το καθεστώς δεν έχει εφαρμοστεί σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις, όπου, εξ ορισμού, οι κυβερνητικές ένοπλες δυνάμεις πολεμούν μη κρατικές ένοπλες ομάδες ή αντάρτες. Αυτές οι μη κρατικές ένοπλες ομάδες έχουν την ιδιότητα του συμβαλλόμενου μέρους

¹ International Committee of the Red Cross, “ How does law protect in the war – Combatants”.

Διαθέσιμο [εδώ](#).

² International Committee of the Red Cross , “Rule 3. Definition of Combatants”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

στη σύρραξη, γεγονός που τις υποχρεώνει να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζεται σε μη διεθνείς ένοπλες συρράξεις, αλλά δεν δικαιούνται καθεστώς μαχητή.³

Αν και οι κανόνες είναι σαφείς, σε μία κατάσταση σύρραξης πολλές φορές, είτε ακούσια, είτε εκούσια, μπορεί να γίνει κατάχρηση της έννοιας του μαχητή και να θεωρηθούν ως τέτοιοι και άτομα τα οποία είναι είτε άμαχος πληθυσμός, είτε, για παράδειγμα, ιατρικό προσωπικό. Προς αποφυγή οποιασδήποτε σύγχυσης στο συγκεκριμένο πεδίο, σημαντική είναι η προσφορά του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού, ο οποίος προχώρησε στην παρακάτω ερμηνεία των ορισμών και των συμβάσεων, ειδικά αναφορικά για τον πληθυσμό που δεν είναι μαχητές.

Πιο συγκεκριμένα, ακόμα και όταν το στρατιωτικό ιατρικό και θρησκευτικό προσωπικό είναι μέλη των ενόπλων δυνάμεων, θεωρούνται μη μάχιμοι. Σύμφωνα με την Πρώτη Σύμβαση της Γενεύης, “το προσωρινό ιατρικό προσωπικό πρέπει να γίνεται σεβαστό και να προστατεύεται ως μη μάχιμο μόνο για όσο διάστημα διαρκεί η ιατρική αποστολή”.⁴ Ως παράδειγμα, τα στρατιωτικά εγχειρίδια της Γερμανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών επισημαίνουν ότι μπορεί να υπάρχουν και άλλα μη μάχιμα μέλη των ενόπλων δυνάμεων εκτός από ιατρικό και θρησκευτικό προσωπικό. Το Στρατιωτικό Εγχειρίδιο της Γερμανίας εξηγεί ότι «οι μαχητές είναι άτομα που μπορούν να συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες, δηλαδή να συμμετέχουν στη χρήση ενός όπλου ή ενός οπλικού συστήματος σε μια απαραίτητη λειτουργία» και διευκρινίζει, ως εκ τούτου, ότι «άτομα που είναι μέλη οι ένοπλες δυνάμεις αλλά δεν έχουν καμία μάχιμη αποστολή, όπως δικαστές, κυβερνητικοί αξιωματούχοι και γαλάζιοι εργάτες, είναι μη μάχιμοι» και δεν πρέπει να συγχέονται με πολίτες που συνοδεύουν τις αποστολές.⁵

Τέλος, το καθεστώς του μαχητή δημιουργεί και ένα ακόμα ειδικό καθεστώς προστασίας, που θεσπίστηκε από την Τρίτη Σύμβαση της Γενεύης, το οποίο ρυθμίζει τη μεταχείριση των αιχμαλώτων πολέμου και για αυτό ο ορισμός του μαχητή είναι

³ Mediciens Sans Frontiers, “The Practical Guide to Humanitarian Law”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁴ Ginkel, B., κ.α, (2016), “The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats & Policies”, ICCT Research paper., σελ 13 – 14. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁵ International Committee of the Red Cross, (2020), “International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflict”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

στενά συνδεδεμένος με την έννοια του αιχμάλωτου, επομένως θα γίνει μια μικρή αναφορά παρακάτω προς αποσαφήνιση.

Η έννοια των Αιχμαλώτων Πολέμου

Οι «αιχμάλωτοι πολέμου» είναι μαχητές που έχουν πέσει στα χέρια του εχθρού, πρόκειται δηλαδή για μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους στη σύγκρουση, συμπεριλαμβανομένων μελών πολιτοφυλακών ή σωμάτων εθελοντών που αποτελούν μέρος αυτών των ενόπλων δυνάμεων και

- i. είναι υπό υπεύθυνη διοίκηση·
- ii. έχουν ένα σταθερό διακριτικό σήμα που να αναγνωρίζεται από απόσταση·
- iii. κρατούν φανερά τα όπλα
- iv. διεξάγουν επιχειρήσεις σύμφωνα με το δίκαιο των ένοπλων συρράξεων·

Το καθεστώς των αιχμαλώτων αναγνωρίζεται νομικά μόνο για διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις και δεν υπάρχει αντίστοιχο καθεστώς σε μη διεθνείς ένοπλες συρράξεις. Το καθεστώς τους ρυθμίζεται από την Τρίτη Σύμβαση της Γενεύης και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο I και σύμφωνα με το άρθρο 13 της Τρίτης Σύμβασης της Γενεύης:

(1) Οι αιχμάλωτοι πολέμου πρέπει ανά πάσα στιγμή να τυγχάνουν ανθρώπινης μεταχείρισης. Οποιαδήποτε παράνομη πράξη ή παράλειψη της κρατούσας δύναμης που προκαλεί θάνατο ή θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία ενός αιχμάλωτου πολέμου που βρίσκεται υπό κράτηση απαγορεύεται και θα θεωρείται ως σοβαρή παραβίαση της παρούσας Σύμβασης. Ειδικότερα, κανένας αιχμάλωτος πολέμου δεν μπορεί να υποβληθεί σε σωματικό ακρωτηριασμό ή σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα οποιουδήποτε είδους που δεν δικαιολογούνται από την ιατρική, οδοντιατρική ή νοσοκομειακή περίθαλψη του αιχμάλωτου και πραγματοποιούνται προς το συμφέρον του.

(2) Ομοίως, οι αιχμάλωτοι πολέμου πρέπει να προστατεύονται ανά πάσα στιγμή, ιδιαίτερα από πράξεις βίας ή εκφοβισμού και από προσβολές και τη δημόσια περιέργεια.

(3) Απαγορεύονται τα αντίποινα κατά αιχμαλώτων πολέμου.⁶

Επομένως, υπάρχει ένα συγκεκριμένο καθεστώς τόσο για τους Μαχητές, όσο και για την προστασία τους και γενικά αλλά και αν πέσουν στα χέρια του εχθρού, ως αιχμάλωτοι πολέμου.

Και αν και οι δύο παραπάνω κατηγορίες είναι αρκετά σαφείς, είναι χρήσιμο να μην συγχέονται οι μαχητές με τους μισθοφόρους, επειδή συμμετέχουν και οι δύο σε συρράξεις.

Οι μισθοφόροι θεωρήθηκαν απαράδεκτοι όταν η χρήση τους από πρώην αποικιακές δυνάμεις και πρόσφατα ανεξάρτητα κράτη αυξήθηκε γρήγορα στην αφρικανική ήπειρο κατά τη διάρκεια του κύματος αποαποικιοποίησης του 1960. Μάλιστα, το 1968, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, για πρώτη φορά, αλλά χωρίς νομική ισχύ, κήρυξε την «πρακτική της χρήσης μισθοφόρων ενάντια σε κινήματα εθνικής απελευθέρωσης και ανεξαρτησίας [...] εγκληματική πράξη και [...] τους μισθοφόρους [...] παράνομους». Η νέα έξαρση της μισθοφορικής δραστηριότητας οδήγησε σε έναν ισχυρό αντιμισθοφόρο κοινωνικό κανόνα και ασκήθηκε πίεση στα κράτη για νομική ρύθμιση του ζητήματος κατά τη διαπραγμάτευση των Πρόσθετων Πρωτοκόλλων στις Συμβάσεις της Γενεύης και αν και κανένα κράτος δεν αντιτάχθηκε στην καταδίκη των μισθοφόρων καθαυτή, ο ακριβής ορισμός ήταν από την αρχή μείζον.⁷ Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει ορισμός. Σύμφωνα με τον ορισμό, που προκύπτει από τις Συμβάσεις της Γενεύης και συγκεκριμένα από το Πρόσθετο Πρωτόκολλο αναφορικά με την Προστασία των Θυμάτων από ένοπλες Συρράξεις και το Άρθρο 47, οι μισθοφόροι είναι άτομα που μετακινούνται προς συμμετοχή σε συρράξεις, χωρίς να είναι υπήκουοι του κράτους υποδοχής ή μέλη του κρατικού στρατού με αντάλλαγμα οικονομικές απολαβές και προσωπικό κέρδος.⁸

⁶ International Committee of the Red Cross, (2022), “Prisoners of war: What you need to know”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁷ Rubner, L./ Cohen, L., (2022), “(Don’t) Call ‘Em Mercenaries: A Case for the Reintegration of Legal Terminology and Popular Parlance”, Völkerrechtsblog. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁸ International Committee of the Red Cross, “Rule 108 – Mercenaries”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Δεδομένου ότι ο σκοπός του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου είναι να επεκτείνει και όχι να περιορίσει την προστασία, το πεδίο εφαρμογής αυτού του ορισμού είναι περιορισμένο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η απώλεια ειδικής προστασίας συμβαίνει μόνο σε περιορισμένες περιπτώσεις.⁹

Χρειάζεται να σημειώσουμε δύο πράγματα, αφενός επικρατέστερος ορισμός είναι αυτός του Πρωτοκόλλου, σύμφωνα με τον οποίο για να χαρακτηριστεί κάποιος μισθοφόρος, πρέπει να παρακινείται «ουσιαστικά από την επιθυμία για ιδιωτικό κέρδος» και πρέπει να του έχει υποσχεθεί «υλική αποζημίωση πολύ μεγαλύτερη από αυτή που υποσχέθηκε ή καταβλήθηκε σε μαχητές παρόμοιων βαθμών και λειτουργιών στις ένοπλες δυνάμεις του συγκεκριμένου μέρους της σύρραξης».¹⁰ Αφετέρου, αν και ο ορισμός απαιτεί ο στρατευμένος να παρακινείται «ουσιαστικά» από ιδιωτικό κέρδος, είναι ευρέως γνωστό ότι η χρηματική ανταμοιβή δεν είναι πάντα το πρωταρχικό κίνητρο που παρακινεί τους αλλοδαπούς να καταταγούν σε ένοπλη σύγκρουση.¹¹

Ανακεφαλαιώνοντας, οι Συμβάσεις της Γενεύης έχουν φροντίσει να δημιουργήσουν ένα ξεκάθαρο τοπίο γύρω από την έννοια του μαχητή, δηλαδή ατόμου που συμμετέχει σε ένοπλη σύρραξη άμεσα με τις προϋποθέσεις ΔΕΟΣ, δηλαδή δέχεται Διαταγές, έχει Έμβλημα, κρατά φανερά τα Όπλα του και δείχνει Σεβασμό προς τους κανόνες που διέπουν τη σύρραξη, καθώς αναφερόμαστε μόνο σε διεθνή σύρραξη και μόνο για κρατικές δυνάμεις.

Αυτό σημαίνει ότι οποιοσδήποτε μαχητής συλληφθεί από τον αντίπαλό του, χρήζει ειδικό καθεστώς προστασίας και θεωρείται αιχμάλωτος πολέμου, ενώ αναφορικά με τη δίωξή τους, δεν μπορούν να κατηγορηθούν για την συμμετοχή τους, η οποία δεν κρίνεται ως παράνομη. Μπορούν μονάχα να κατηγορηθούν για εγκλήματα πολέμου.

Ειδική μνεία υπάρχει για το προσωπικό που συνυπάρχει με τους μαχητές κατά τη διάρκεια των συρράξεων, για παράδειγμα το ιατρικό προσωπικό ή το προσωπικό που μεταφέρει και διακινεί ανθρωπιστική βοήθεια. Τα συγκεκριμένα πρόσωπα δεν θεωρούνται μαχητές και συνεπώς, δεν πρέπει να γίνονται και στρατιωτικοί στόχοι.

⁹ Office of the High Commissioner for the Human Rights, “International Standards”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

¹⁰ Hastings, Status of Mercenaries, σελ 71

¹¹ Ibid, σελ 71

Αντ' αυτού προστατεύονται και εξαιρούνται από τις εχθροπραξίες, αφού ο ρόλος και ο σκοπός τους είναι η παραδοχή βοήθειας.

Αντίστοιχο καθεστώς για όσους συμμετέχουν σε συρράξεις ως μισθοφόροι, δεν υπάρχει, παρά μόνο οι ελάχιστες κοινές εγγυήσεις, για παράδειγμα ότι θα τους συμπεριφερθούν με αξιοπρέπεια. Αυτό συμβαίνει, γιατί η ίδια η φύση των μισθοφόρων είναι διαφορετική από αυτή των μαχητών, αφού οι πρώτοι παρακινούνται από προσωπικά κίνητρα για κέρδος και έχουν προσληφθεί ιδιωτικά.

Έχοντας πει αυτά, στο επόμενο μέρος θα αναλυθεί ο όρος και η έννοια του ξένου μαχητή.

Παρόλο που δεν αποτελεί νέο φαινόμενο, η μετακίνηση ατόμων για να συμμετάσχουν στη σύρραξη της Ουκρανίας, επανέφερε την έννοια στο προσκήνιο και ταυτόχρονα και την σύγκριση με την τελευταία φορά που έκανε την εμφάνισή της έντονα σε συζητήσεις, δηλαδή κατά τις μετακινήσεις ατόμων προς τη Συρία.

Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές διαφορές ανάμεσα στα δύο προαναφερθέντα κύματα, με ειδοποιό διαφορά το γεγονός ότι οι σύγχρονες μετακινήσεις ταυτίστηκαν με τη δημοκρατία, την ειρήνη και την αλληλεγγύη, ενώ η παλαιότερη μετακίνηση ατόμων, ταυτίστηκε με τον εξτρεμισμό, το δόγμα του ιερού πολέμου, την απειλή και την τρομοκρατία.

Προς αποφυγή της σύγχυσης αλλά και για να γίνει κατανοητός τόσο ο όρος των ξένων μαχητών, όσο και το στάτους τους, παρακάτω, θα αναλυθεί το καθεστώς και το νομικό τους στάτους και αφετέρου θα γίνει εννοιολογική αποσαφήνιση από το φαινόμενο των Ξένων Τρομοκρατών Μαχητών, που έκαναν την εμφάνισή τους στη Συρία και για τους οποίους δημιουργήθηκε και ο όρος ξένοι τρομοκράτες μαχητές, αφού σε παλαιότερες συρράξεις, δεν υπήρχε.

Μέρος 2^ο: Ξένοι Μαχητές και Ξένοι Τρομοκράτες Μαχητές

Ο Malet¹² ορίζει τους ξένους μαχητές ως «μη πολίτες χωρών σύγκρουσης που συμμετέχουν σε εξεγέρσεις κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου». Τους διακρίνει από μισθοφόρους και από προσωπικό ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών και εταιρειών ασφαλείας σύμφωνα με δύο λόγους.

Πρώτον, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μισθοφόροι ή οι ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες και εταιρείες ασφαλείας προσλαμβάνονται από κρατικές κυβερνήσεις, όχι από αντάρτες, και, ακόμα και στην περίπτωση που η πρόσληψη γίνει από ιδιωτικές οντότητες όπως εταιρείες, η στρατολόγησή τους δεν απαγορεύεται από το κράτος. Δεύτερον, οι ξένοι μαχητές, συνήθως, δεν υποκινούνται από υλικό κέρδος.

Παρομοίως και ο Hegghammer υιοθετεί έναν παρόμοιο ορισμό που στην ουσία ορίζει τους ξένους μαχητές ως «άτομα που συμμετέχουν σε μια εξέγερση στο εξωτερικό και των οποίων το κύριο κίνητρο είναι ιδεολογικό ή θρησκευτικό και όχι οικονομικό».¹³

Το φαινόμενο χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία των μεμονωμένων περιπτώσεων, αφού ανά περίπτωση αλλάζουν η ιθαγένεια του ατόμου, το κράτος δικαιοδοσίας, το κράτος καταγωγής και υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει και

¹²

¹³ Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, "Foreign Fighters under International Law", Academy Briefing No. 7, 2014, ,σελ 5. Διαθέσιμο [εδώ](#).

δυσκολία συζήτησης του εφαρμοστέου νομικού πλαισίου, καθώς πιο συγκεκριμένοι όροι απουσιάζουν από το Διεθνές Δίκαιο.¹⁴

Η παραπάνω ποικιλομορφία σε συνδυασμό με την απουσία γενικών κανόνων έχει οδηγήσει και σε γενικεύσεις αναφορικά με τους ξένους μαχητές και τις οικογένειές τους, οι οποίες, όμως, δημιουργούν τον κίνδυνο παράλειψης γεγονότων και παραγόντων, μέσω των οποίων μπορούν να προκύψουν σημαντικές νομικές συνέπειες.¹⁵

Εννοιολογική Αποσαφήνιση

Είναι ένα φαινόμενο που έχει τις ρίζες του σε προηγούμενους αιώνες. Για παράδειγμα, πολύ μεγάλη κινητοποίηση πραγματοποιήθηκε τον 20ο αιώνα για τον Ισπανικό εμφύλιο αλλά και κατά την εισβολή των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν.¹⁶

Ωστόσο, ο όρος και το φαινόμενο έγιναν εντονότερα εμφανείς μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου κατά των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, λόγω της συμμετοχής πολλών στο πλευρό των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα στο Αφγανιστάν.

¹⁷ Στην πορεία και ιδιαίτερα από το 2000 κι έπειτα συνδέθηκαν την τρομοκρατία.¹⁸

Θα μπορούσε να ειπωθεί διαφορετικά πως ο όρος ξένοι μαχητές κέντρισε το ενδιαφέρον πολιτικής και κοινωνίας όταν συνδέθηκε με την τρομοκρατία. Έγινε δημοφιλής και πιο γνωστός στο ευρύτερο κοινό λόγω τον ριζοσπαστικών μουσουλμανικών οργανώσεων, όπως για παράδειγμα η Αλ Κάιντα.¹⁹

Η σύνδεση με την τρομοκρατία έδωσε και άλλη διάσταση στον όρο, για αυτό και χρειάζεται, πρώτα από όλα, μία αποσαφήνιση.

Η έννοια των ξένων τρομοκρατών μαχητών προέκυψε από αυτήν των ξένων μαχητών στα μέσα της δεκαετίας του 2010 μέσω Ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

¹⁴ icrc.org,(2015), “International Humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts”, σελ 60. Διαθέσιμο [εδώ](#).

¹⁵ ibid

¹⁶ Krahenmann, S., “Foreign Fighters under International Law and National Law”.

¹⁷ Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, “Foreign Fighters under International Law”, Academy Briefing No. 7, 2014, ,σελ 3

¹⁸ Bilková, V., (2018), “Foreign Terrorist Fighters and International Law”, 6 Groningen Journal of International Law 1, 2..

¹⁹ Leduc, R., (2016), “Foreign Fighters: Defining the Concept and Assessing the Effectiveness of Policies to counter them”, σελ 1. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Και, αν και, οι δύο έννοιες μπορεί να φαίνονται σχεδόν πανομοιότυπες, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Οι διαφορές αυτές σχετίζονται τόσο με το περιεχόμενο των εννοιών όσο και με το νομικό τους καθεστώς.

Οι ξένοι μαχητές δεν είναι νομικός όρος του Διεθνούς Δικαίου. Δεν υπάρχει σε κάποια από τις συνθήκες και άλλα μέσα του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ρυθμίζουν τις ένοπλες συρράξεις, όπως οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα του 1977. Παρόλα αυτά, ο όρος χρησιμοποιείται στη βιβλιογραφία και σε κείμενα Διεθνών Οργανισμών.²⁰

Με την ευρύτερη σημασία του, υποδηλώνει όλα τα άτομα που συμμετέχουν σε ένοπλη σύρραξη που λαμβάνει χώρα εκτός της χώρας καταγωγής τους και που το κάνουν, ενώ δεν υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις αυτής της χώρας, είτε επειδή η χώρα δεν εμπλέκεται στη σχετική ένοπλη σύγκρουση ή επειδή ένωσε τις ένοπλες δυνάμεις διαφορετικής οντότητας. Δηλαδή, πρόκειται περί υπηκόων ενός κράτους που ταξιδεύουν στο εξωτερικό για να πολεμήσουν μαζί με μια μη κρατική ένοπλη ομάδα στο έδαφος άλλου κράτους.²¹

Έτσι, οι ξένοι μαχητές είναι ξένοι, δεδομένου ότι δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας καταγωγής τους (ιθαγένεια ή κατοικία) και είναι μαχητές, επειδή παίρνουν μέρος σε ένοπλη σύρραξη.²²

Στα μέσα της δεκαετίας του 2010, η έννοια των ξένων μαχητών συμπληρώθηκε από αυτή των ξένων τρομοκρατών μαχητών. Ο τελευταίος είναι ένας νομικός όρος και είναι διαφορετικός ως προς το περιεχόμενό του. Δηλαδή, ενώ, οι ξένοι μαχητές είναι άτομα που εμπλέκονται σε ένοπλη σύρραξη εκτός της χώρας τους, υποστηρίζοντας μη κρατικό δρών και ενεργούν κυρίως για ιδεολογικούς λόγους, οι ξένοι τρομοκράτες μαχητές είναι άτομα που ταξιδεύουν ή επιχειρούν να ταξιδέψουν, με σκοπό την εμπλοκή τους σε τρομοκρατικές ενέργειες.²³

Εκτός από τον σκοπό, οι δύο έννοιες διαφέρουν επίσης ως προς το καθεστώς και τις φιλοδοξίες τους. Ενώ αυτή των ξένων μαχητών χρησιμεύει ως απλώς περιγραφική

²⁰ Bilkova, V., (2018), σελ 2

²¹ Περγαντής, Β., (2021), “Η αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων μαχητών από τις χώρες προέλευσής τους: ορισμένες σκέψεις”.

²² Bilkova, V., (2018), σελ 4

²³ Ibid, σελ 4

κατηγορία, αυτή των ξένων τρομοκρατών μαχητών έχει καθοριστικές φιλοδοξίες και δημιουργήθηκε ως όρος με νομικές συνέπειες.²⁴

Ο Hegghammer αντιμετωπίζει τον ξένο μαχητή ως άτομο που (1) έχει ενταχθεί και δραστηριοποιείται σε μια εξέγερση, (2) στερείται υπηκοότητας του κράτους της σύγκρουσης ή συγγενικών δεσμών με τις αντιμαχόμενες πλευρές, (3) δεν έχει σχέση με επίσημη στρατιωτική οργάνωση, και (4) είναι απλήρωτος.

Αυτά τα τέσσερα κριτήρια ξεχωρίζουν τους ξένους μαχητές από άλλους τύπους βίαιων παραγόντων που διασχίζουν τα σύνορα.

Η ύπαρξη αυτών των κριτηρίων είναι σημαντική, καθώς βοηθά στο να μην συγχέονται με άλλες κατηγορίες. Δηλαδή, το κριτήριο 4 εξαιρεί τους μισθοφόρους, οι οποίοι αμείβονται και ακολουθούν τον «εργοδότη». Το κριτήριο 3 εξαιρεί τους στρατιώτες, που συνήθως είναι μισθωτοί και πηγαίνουν όπου τους στέλνουν οι στρατηγοί τους. Το κριτήριο 2 αποκλείει τα μέλη της διασποράς που επιστρέφουν ή τους εξόριστους αντάρτες, που έχουν προϋπάρχον μερίδιο στη σύρραξη. Και τέλος, το κριτήριο 1 διακρίνει τους ξένους μαχητές από τους διεθνείς τρομοκράτες, που ειδικεύονται στη βία εκτός περιοχής κατά μη μαχητών.²⁵

Ένα ακόμα γεγονός που διαφοροποιεί τους ξένους μαχητές από τα άτομα που συνδέθηκαν με τον εξτρεμισμό και την τρομοκρατία και για αυτό ονομάστηκαν και ξένοι τρομοκράτες μαχητές, είναι τα κίνητρα.

Πιο αναλυτικά, τα κίνητρα συμμετοχής ποικίλλουν. Οι ξένοι μαχητές μπορεί να φεύγουν είτε για θρησκευτικούς λόγους, είτε για ιδεολογικούς. Μπορεί, επίσης, οι λόγοι να είναι οικονομικοί ή πολιτικοί αλλά ακόμα και κοινωνικοί. Ορισμένοι, αναζητούν μία ταυτότητα και την αίσθηση του ανήκειν, ενώ άλλοι το αντιμετωπίζουν ως μία διέξοδο από την καθημερινότητά τους ή για μικρότερες ηλικίες, ως διέξοδο από την ανεργία.²⁶ Επίσης, η εκπαίδευση, ο τρόπος που είχε μεγαλώσει κάποιος, τα βιώματά του αλλά ακόμα και ασθένειες ψυχικής υγείας, οδήγησαν αρκετούς στο να

²⁴ Ibid, σελ 5

²⁵ Hegghammer, T., (2010), "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad", The MIT Press, σελ 57-58. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²⁶ Radicalisation Awareness Network, (2022), "Responses to returning foreign terrorist fighters and their families (RAN Manual), 2^η Έκδοση, σελ 22-24.

μεταναστεύσουν για να συμμετέχουν στη σύρραξη ή να βοηθήσουν με όποιον άλλον τρόπο μπορούν.²⁷

Ωστόσο, αποτελεί ενδιαφέρον το γεγονός ότι στα αρχικά στάδια της σύρραξης, από το 2011 έως το 2014 φαίνεται ότι σημαντικό ρόλο έχει το αίσθημα της συμπόνιας αλλά από το 2014, όπου δημιουργήθηκε επίσημα το Χαλιφάτο, έως το 2019, που κατέρρευσε, το αίσθημα της συμπόνιας αντικαταστάθηκε από την επιθυμία για την εκπλήρωση θρησκευτικών αντιλήψεων αλλά και για την συμμετοχή σε μία ουτοπική ισλαμική κοινωνία.²⁸

Οι περισσότεροι δεν είχαν προηγούμενη σχέση με τον βίαιο εξτρεμισμό ή έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη θρησκεία ή την πολιτική. Αντίθετα, η αποχώρησή τους συχνά γίνεται αντιληπτή ως ξαφνική και όχι ως αποτέλεσμα μιας παρατεταμένης διαδικασίας ριζοσπαστικοποίησης με πολύ έντονο τον ρόλο των κοινωνικών δικτύων²⁹.

Αντίθετα, τα κίνητρα των ξένων τρομοκρατών μαχητών, όπως αποδεικνύει και ο τίτλος, που δόθηκε, σχετίζονται αποκλειστικά με τρομοκρατικές ομάδες και τρομοκρατικές πράξεις.

Επομένως, η έννοια των ξένων τρομοκρατών μαχητών, αν και εκ πρώτης όψεως είναι σχεδόν πανομοιότυπη με αυτή των ξένων μαχητών, είναι εν τέλει αρκετά διαφορετική από αυτήν.

Η εργαλειοποίηση του φαινομένου

Αν και μπορεί να έχει νόημα πολιτικά να συσχετίζονται οι δύο αυτές έννοιες μαζί, ώστε να μπορούν να δικαιολογηθούν πιο εύκολα μέτρα αντιμετώπισης, στην πραγματικότητα η συγχώνευση των δύο εννοιών μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη ζημία όσον αφορά την αντιμετώπιση και δεν παρέχει έγκυρη αναπαράσταση των προηγούμενων περιπτώσεων ξένων μαχητών. Συνεπώς, οι ξένοι μαχητές απαιτούν

²⁷ International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), (2021), “A Comparative Analysis of the Data on Western Foreign Fighters in Syria and Iraq: Who went and Why?”.

²⁸ ibid

²⁹ Krahenmann, S

έναν ορισμό που να τους αντιμετωπίζει ως οντολογικά ξεχωριστούς από άλλα είδη βίαιων μη κρατικών δρώντων.³⁰

Και αν και, είναι εργαλειακά χρήσιμο για τα κράτη να απονομιμοποιούν τους ξένους μαχητές ορίζοντάς τους ως ένα είδος τρομοκράτη, ή εξτρεμιστή, γιατί αυτό επιτρέπει στα κράτη να χρησιμοποιούν ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ξένων μαχητών, όπως η ανάκληση διαβατηρίων ή υπηκοότητας, συνδέοντας την ομάδα με τον μεγαλύτερο φόβο της τρομοκρατίας³¹. Αυτή η πράξη της τιτλοποίησης από πολιτικούς παράγοντες είναι συνδεδεμένη με την ασφάλεια, ωστόσο αντιβαίνει στα ανθρώπινα δικαιώματα.³² Η σύνδεση των ξένων μαχητών με τρομοκρατικές ενέργειες και εξτρεμιστικές ιδεολογίες είναι επομένως μια καθαρά πολιτική ενέργεια και για αυτό ο επιστημολογικός ορισμός των ξένων μαχητών δεν πρέπει να βασίζεται στον νομικό ορισμό που προτείνουν τα κράτη, καθώς ο τελευταίος χρησιμοποιείται για εργαλειακούς σκοπούς. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται και από το ότι η συσχέτιση μεταξύ ξένων μαχητών και τρομοκρατών παρατηρείται μόνο στην περίπτωση των ατόμων που μετακινήθηκαν προς το Ιράκ και τη Συρία.³³ Υπάρχουν ξένοι μαχητές και σε άλλες σύγχρονες εμφύλιες συγκρούσεις. Ειδικότερα, υπάρχουν αναφορές που δείχνουν ότι ξένοι μαχητές δραστηριοποιούνται και στις δύο πλευρές της σύγκρουσης στην Ουκρανία.³⁴ και είναι πιθανό να υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις ξένων μαχητών σε συγκρούσεις που δεν συγκεντρώνουν την προσοχή και, ως εκ τούτου, δεν έχουν μετρηθεί.

Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, δεν έχει καλλιεργηθεί η αντίληψη ότι αποτελούν απειλή ή ότι έχουν υιοθετήσει εξτρεμιστικές ιδεολογίες, που μπορούν να βλάψουν την εθνική ασφάλεια των χωρών καταγωγής τους, όταν και αν επιστρέψουν, σε αντίθεση με την περίπτωση της Συρίας. Άρα, το γεγονός ότι οι ξένοι μαχητές εκτός των συγκρούσεων στο Ιράκ και τη Συρία δεν χαρακτηρίζονται ως τρομοκράτες υποδηλώνει ότι η συσχέτιση μεταξύ ξένων μαχητών και τρομοκρατών αφορά μόνο τους ξένους μαχητές που συμμετέχουν σε συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή.³⁵

³⁰ Ibid, σελ 2

³¹ Calvert, P., (2010), “ Terrorism, Civil War, and Revolution: Revolution and International Politics”, The Continuum International Publishing Group, Νέα Υόρκη, σελ 11. Διαθέσιμο [εδώ](#).

³² Leduc, (2016), σελ 8

³³ Ibid, σελ 10

³⁴ Jackson, P., (2014), “Ukraine war pulls in foreign fighters”, BBC News. Διαθέσιμο [εδώ](#).

³⁵ Leduc, (2016), σελ 10

Αναφορικά με αυτό, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο κατανοούνται οι ξένοι μαχητές που πηγαίνουν να πολεμήσουν για το Ισλαμικό Κράτος. Οι ξένοι μαχητές που συμμετέχουν στη σύγκρουση στη Συρία και το Ιράκ ακολουθούν μια αφήγηση που είναι παρόμοια με τους εγχώριους εξτρεμιστές ισλαμιστές. Και οι δύο επηρεάζονται από την αφήγηση της Αλ Κάιντα στις ενέργειές τους και ως εκ τούτου ενεργούν προκειμένου να την υποστηρίξουν.³⁶

Υπό αυτό το πλαίσιο, η αντίδραση των περισσότερων κυβερνήσεων ήταν να αντιμετωπίζουν τους ξένους μαχητές ως ένα είδος τρομοκράτη. Προσάρμοσαν τις αντιτρομοκρατικές τους πολιτικές στην αντιληπτή άνοδο των ξένων μαχητών. Η Ρωσία, ο Καναδάς, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Τυνησία και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν προσαρμόσει την ισχύουσα νομοθεσία ώστε είτε να ποινικοποιήσουν τη μετανάστευση των ξένων μαχητών για να ενταχθούν στο ISIL, είτε να εμποδίσουν τη μετακίνησή τους, είτε και τα δύο.³⁷ Ομοίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στο σύνολό της έχει επικεντρωθεί στους συνοριακούς ελέγχους και στην ποινικοποίηση των ξένων μαχητών.³⁸

Επιπλέον, εκτός από την παραπάνω, επιλεκτική χρήση του όρου, χρειάζεται να γίνει και μία δεύτερη επισήμανση. Δεν αποτελεί πρόβλημα για τα κράτη μόνο το γεγονός ότι πολίτες του ταξιδεύουν προς υποστήριξη των ατόμων προς εξτρεμιστικές ιδεολογίες, πρόβλημα αποτελεί και η πιθανότητα επιστροφής στις χώρες καταγωγής. Αυτό συμβαίνει, γιατί η υιοθέτηση τέτοιων ιδεολογικών και η ακολούθηση δογμάτων, όπως το εξτρεμιστικό Ισλάμ με προτροπές για ιερό πόλεμο, δημιουργεί την αίσθηση φόβου και απειλής για την κρατική ασφάλεια και τάξη, σε περίπτωση που με την επιστροφή επιδοθούν σε πράξης κλονισμού της εσωτερικής ασφάλειας. Ωστόσο, η ανάγκη προστασίας της κρατικής ασφάλειας, οδηγεί στο να παραλείπεται κάποια πρόβλεψη για το ενδεχόμενο, ένα άτομο που μετακινείται προς μία σύρραξη να μην γίνει απαραίτητα μαχητής. Έτσι, ένας πλήρης ορισμός του ξένου μαχητή θα πρέπει να περιλαμβάνει την ποικιλία των παραγόντων που μεταναστεύουν και δεσμεύονται ως μέλη της εξέγερσης με οποιαδήποτε ιδιότητα ή ρόλο.

Για παράδειγμα, οι γυναίκες που ταξιδεύουν στη Συρία και το Ιράκ για να γίνουν νύφες για τους ντόπιους μαχητές συμβάλλουν σημαντικά στη νομιμοποίηση του

³⁶ Ibid, σελ 28

³⁷ Sengupta, S., (2014), "Nations Trying to Stop their Citizens From Going to Middle East to Fight for ISIS," New York Times. Διαθέσιμο [εδώ](#).

³⁸ Council of the European Union, "Response to foreign terrorists fighters and recent terrorist attacks in Europe". Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ισλαμικού Κράτους και στις προσπάθειες στρατολόγησης τους. Ορισμένοι μελετητές των σπουδών φύλου υποστηρίζουν ότι οι γυναίκες αυτές δεν διαφέρουν από τους άνδρες που ταξιδεύουν για να πολεμήσουν τονίζοντας το γεγονός ότι οι ρόλοι και οι προσδοκίες των φύλων είναι διαφορετικές σε καταστάσεις συγκρούσεων.³⁹ Το παραπάνω, αν και είναι πολύ σημαντικό, δεν φάνηκε να αποτυπώθηκε πάντως στην αντίδραση της διεθνούς κοινότητας, που ακολουθεί παρακάτω.

Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας

Πολιτική και κοινή γνώμη ανησυχούσαν για την εξέλιξη του φαινομένου και κυρίως για τις συνέπειες που αυτό μπορεί να είχε στις χώρες τους. Δηλαδή το γεγονός ότι οι FTF είχαν λάβει στρατιωτική εκπαίδευση και είχαν γίνει δέκτες μιας αντι-δυτικής ρητορικής, τους έκανε να πιστεύουν ότι θα συνεχίσουν επιθέσεις κατά της Δύσης και θα συμβάλλουν στη διάδοση του ριζοσπασισμού.⁴⁰ Επίσης, υποψίες και φόβος περί δημιουργίας και οργάνωσης νέων παραστρατιωτικών ομάδων αλλά και επαφές με τρομοκρατικές οργανώσεις μέσα στο Ισλαμικό κράτος, περιέβαλαν τους Ξένους Μαχητές, όπως επίσης και ο κίνδυνος να παρασύρουν κι άλλους σε εξτρεμιστικές ιδεολογίες και πράξεις, να συνεχίσουν δηλαδή ένα είδος επιστράτευσης, αυτή τη φορά στις χώρες καταγωγής τους.⁴¹ Λόγω της ανασφάλειας που προκάλεσε η σύνδεση των ξένων μαχητών με τις εξτρεμιστικές ιδεολογίες, που κυριάρχησαν στη Συρία, η διεθνής κοινότητα αντέδρασε πρώτη φορά απέναντι στο φαινόμενο και μάλιστα πολύ έντονα και αυστηρά, καθώς ένιωσε πως απειλείται, ιδίως όταν αποφάσιζαν τα άτομα να επιστρέψουν.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας

³⁹ Leduc, (2016), σελ 13-14

⁴⁰ Ibid, σελ 3

⁴¹ Krahenmann, S., "Foreign Fighters under International Law and National Law".

Μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας θέσπισε ένα λεπτομερές κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο με σκοπό την ενίσχυση της ποινικής καταστολής των τρομοκρατικών ενεργειών και τον περιορισμό της υποστήριξης των τρομοκρατικών ομάδων που έχουν χαρακτηριστεί ως τρομοκρατικές.

Τον Σεπτέμβριο του 2014, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ (εφεξής ΣΑ) ενέκρινε ομόφωνα την απόφαση 2178 (2014) προκειμένου να υποχρεώσει τα κράτη να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ξένων τρομοκρατών μαχητών, που σύμφωνα με το ίδιο, πρόκειται για άτομα που μετακινούνται σε τρίτες χώρες με σκοπό να συμμετέχουν σε τρομοκρατικές ομάδες και πράξεις.

Τα μέτρα που αναφέρονται στο Ψήφισμα περιλαμβάνουν την ποινικοποίηση της μετακίνησης ή της απόπειρας μετακίνησης με σκοπό τον σχεδιασμό ή τη διάπραξη τρομοκρατικών πράξεων ή την εκούσια παροχή ή λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης, την παροχή ή τη συλλογή κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση του ταξιδιού ατόμων για τη συμμετοχή σε αυτές τις πράξεις και την εκούσια οργάνωση ή διευκόλυνση (συμπεριλαμβανομένων των πράξεων στρατολόγησης) του ταξιδιού ατόμων για τη συμμετοχή σε αυτές τις δραστηριότητες.

Οι προκλήσεις για την πολιτική αγωγή μπορούν, συνεπώς, να συνοψιστούν ως εξής:

1. Η απόδειξη του σκοπού του ταξιδιού και της πρόθεσης πίσω από τις προπαρασκευαστικές πράξεις που διαπράχθηκαν πριν από το ταξίδι. 2. Η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων από τις χώρες προορισμού. 3. Η χρήση αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή άλλων πληροφοριών που βασίζονται στο διαδίκτυο ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία. 4. Η χρήση πληροφοριών ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία.⁴²

Ο συγκερασμός μεταξύ ένοπλης σύγκρουσης και τρομοκρατίας αντικατοπτρίζεται στους διπλούς σκοπούς που επιδιώκει η απόφαση 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, δύο διαφορετικούς σκοπούς που μπορεί να απαιτούν διαφορετικά μέτρα. Αφενός, η απόφαση 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ αποσκοπεί στην προστασία των συμφερόντων εθνικής ασφάλειας των κρατών προέλευσης των "ξένων τρομοκρατών μαχητών" λόγω της σύνδεσης μεταξύ των ξένων μαχών και της τρομοκρατίας. Αφετέρου, το κράτος προορισμού, δηλαδή το κράτος όπου λαμβάνει χώρα η ένοπλη σύγκρουση, και ο πληθυσμός του πρέπει να

⁴² Ibid, σελ 8

προστατευθούν, μεταξύ άλλων επειδή η εμπειρία δείχνει ότι η εισροή ξένων μαχητών τείνει να έχει αρνητική επίδραση στις εγχώριες εξεγέρσεις.⁴³

Με την έκδοση της απόφασης 2178 (2014) και της απόφασης 2396 (2017) προστέθηκε στο υφιστάμενο αντιτρομοκρατικό πλαίσιο ένα καθεστώς που αφορά ειδικά τον "ξένο τρομοκράτη μαχητή". Η απόφαση 2178 (2014) παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την καταστολή της κινητοποίησης "ξένων τρομοκρατών μαχητών". Μεταξύ άλλων, το ψήφισμα 2178 (2014) απαιτεί από τα κράτη να θεσπίσουν νομοθεσία που να επιτρέπει τη δίωξη όσων ταξιδεύουν ή επιχειρούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό για τρομοκρατικούς σκοπούς ή όσων χρηματοδοτούν ή με άλλο τρόπο διευκολύνουν τις μετακινήσεις.⁴⁴

Ενώ η μετακίνηση στο εξωτερικό για τρομοκρατικούς σκοπούς καλύπτονταν ήδη από την εσωτερική νομοθεσία πολλών κρατών για την τρομοκρατία στο πλαίσιο των νόμων περί υλικής υποστήριξης ή των ευρέων εννοιών των προπαρασκευαστικών πράξεων, καμία παγκόσμια συνθήκη για τις τρομοκρατικές ενέργειες δεν περιελάμβανε το ταξίδι ή την απόπειρα ταξιδιού ως αδίκημα που μπορεί να διωχθεί. Ως εκ τούτου, το Συμβούλιο Ασφαλείας απαίτησε από τα κράτη να θεσπίσουν τρομοκρατικά αδικήματα πέραν των όσων προβλέπονται σε οποιαδήποτε παγκόσμια συνθήκη, γεγονός που αποτελεί σημαντική διαφορά με το ψήφισμα 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, το οποίο βασίστηκε στη Σύμβαση του 1999 για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η απόφαση 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ θολώνει σημαντικά τα όρια μεταξύ ένοπλης σύρραξης και τρομοκρατίας, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις εννοιολογικές διαφορές μεταξύ των νομικών καθεστώτων που διέπουν αυτές τις καταστάσεις. Πρώτον, το ψήφισμα 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ θολώνει τα όρια ρητορικά με τον όρο "ξένος τρομοκρατικός μαχητής". Ορίζεται ως "άτομα που ταξιδεύουν σε κράτος διαφορετικό από το κράτος διαμονής ή ιθαγένειάς τους με σκοπό τη διάπραξη, το σχεδιασμό ή την προετοιμασία τρομοκρατικών πράξεων ή τη συμμετοχή σε

⁴³ Krahenmann, S., (2018), "The Interplay Between International Humanitarian Law, Terrorism and the "Foreign Terrorist Fighter" Regime", American Society of International Law (proceeding of the Annual Meeting), σελ 306-307. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁴⁴ Ibid, σελ 309

τρομοκρατικές πράξεις ή την παροχή ή τη λήψη τρομοκρατικής εκπαίδευσης, μεταξύ άλλων σε σχέση με ένοπλες συγκρούσεις".⁴⁵

Η απόφαση 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ περιλαμβάνει ρητά τις καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης, σε αντίθεση με την παγκόσμια συνθήκη για τις τρομοκρατικές πράξεις, η οποία προβλέπει τουλάχιστον έναν αμφισβητήσιμο αποκλεισμό. Η χρήση του όρου "μαχητής" αποπνέει την ιδέα ότι πρόκειται για άτομα που ταξιδεύουν στο εξωτερικό για να συμμετάσχουν σε εξεγέρσεις, γεγονός που είναι παραπλανητικό. Από τη μία πλευρά, σύμφωνα με το ΔΑΔ, τα άτομα που συνήθως χαρακτηρίζονται μαχητές είναι άτομα που συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες. Ωστόσο, η τρέχουσα χρήση του όρου "ξένοι τρομοκράτες μαχητές" καλύπτει ευρύτερες μορφές σύνδεσης με ένοπλες ομάδες από τη συμμετοχή σε εχθροπραξίες.⁴⁶ Από την άλλη πλευρά, ο όρος "μαχητής" δεν χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει φερόμενους ως δράστες τρομοκρατικών πράξεων χωρίς καμία σχέση με ένοπλη σύρραξη. Ωστόσο, ο ορισμός στο ψήφισμα αναφέρεται σε πράξη "σε σχέση με ένοπλη σύγκρουση", υπονοώντας ότι μπορεί να υπάρχουν "ξένοι τρομοκράτες μαχητές" χωρίς σύνδεση με ένοπλες συγκρούσεις. Ομοίως, οι παράγραφοι του διατακτικού δεν περιορίζονται σε πλαίσια ένοπλων συγκρούσεων ή σε άτομα που εντάσσονται σε ένοπλες ομάδες στο εξωτερικό.⁴⁷

Πέρα από τη ρητορική, το ψήφισμα συνδέει νομικές συνέπειες με τη συμπεριφορά του "ξένου μαχητή της τρομοκρατίας", απαιτώντας από τα κράτη να θεσπίσουν την απαραίτητη νομοθεσία για τη δίωξη του ταξιδιού ή της απόπειρας ταξιδιού στο εξωτερικό για τρομοκρατικούς σκοπούς. Το ψήφισμα αναφέρεται γενικά στην "τρομοκρατία", τους "τρομοκράτες", τις "τρομοκρατικές πράξεις" και την "τρομοκρατική εκπαίδευση", αλλά δεν παρέχει ορισμό της τρομοκρατίας ούτε περιορίζει την εμβέλειά του στη διεθνή τρομοκρατία. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή του ψηφίσματος εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τους ορισμούς των κρατών για την τρομοκρατία και τον κατάλογο των τρομοκρατικών ομάδων που έχουν ορίσει. Με τις ρητές αναφορές στους "ξένους τρομοκράτες μαχητές" που στρατολογούνται από την ομάδα Ισλαμικό Κράτος, την Αλ Νούσρα και άλλους συνεργάτες της Αλ Κάιντα που

⁴⁵ Ibid, σελ 309

⁴⁶ Krahenmann, S., (2018), σελ 309-310

⁴⁷ Ibid, σελ 309-310

απαριθμούνται στο καθεστώς κυρώσεων 1267, το ψήφισμα 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ απαιτεί αναμφίβολα από τα κράτη να διασφαλίσουν ότι τα ταξίδια ή οι απόπειρες ταξιδιών προς τέτοιες ομάδες μπορούν να διώκονται σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία. Ωστόσο, το ψήφισμα 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ δεν περιορίζεται σε αυτές τις ομάδες. Άλλες ομάδες που δεν αναφέρονται ως συνεργαζόμενες με την Αλ Κάιντα στο πλαίσιο του καθεστώτος κυρώσεων 1267 μπορεί να συμπεριληφθούν, ανάλογα με τη συχνά πολιτικοποιημένη αντίληψη του εκάστοτε κράτους για το ποια είναι "τρομοκρατική" ομάδα. Η έλλειψη σαφήνειας όχι μόνο μπορεί να οδηγήσει σε μια τυχαία, κατά διακριτική ευχέρεια εφαρμογή των υποχρεώσεων της απόφασης 2178 (2014) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αλλά θέτει επίσης σε κίνδυνο την ασφάλεια δικαίου για τα άτομα, καθώς ενδέχεται να μην είναι σαφές εάν αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο διώξεων.⁴⁸

Αξίζει να αναφερθεί ότι τα Ψηφίσματα δέχτηκαν και αρκετή κριτική. Αφενός αναγνωρίστηκαν τα πλεονεκτήματά του, δηλαδή συνέβαλε στην καθιέρωση της αρχής ότι η τρομοκρατία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μόνο με στρατιωτικά μέσα, μέσα πληροφοριών και μέσα επιβολής του νόμου, αλλά πρέπει να αντιμετωπιστεί σε συνεργασία με μη κυβερνητικούς φορείς. Τα ψηφίσματα 2178 και 2396 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ τόνισαν επίσης ότι η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας δεν πρέπει να γίνεται εις βάρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁴⁹ Επίσης, λόγω της καθολικότητάς του, που πηγάζει από το Άρθρο 25 του Χάρτη, επιτρέπεται στο Συμβούλιο να καθολικεύει υποχρεώσεις, κανόνες και έννοιες που αρχικά έχουν την αποδοχή ορισμένων αλλά όχι όλων των μελών της διεθνούς κοινότητας. Μια ακόμα θετική πτυχή του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι η ταχύτητα, καθώς το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει ψηφίσματα πολύ πιο γρήγορα από ό,τι μια πολυμερής σύμβαση μπορεί να διαπραγματευτεί μια συνθήκη, πόσο μάλλον η διαδικασία με την οποία τα κράτη επικυρώνουν τη συνθήκη. Ακόμα, σημαντικό είναι και το συμβολικό όφελος, δηλαδή το μήνυμα διεθνούς αλληλεγγύης, δέσμευσης και δράσης που μεταδίδεται.

Αφετέρου, οι κινήσεις του Συμβουλίου, έφεραν στην επιφάνεια και μία αρνητική πλευρά, καθώς σε ένα σύστημα όπου τα κράτη θέτουν τους κανόνες ότι τα

⁴⁸ Ibid, σελ 310

⁴⁹ Ibid, σελ 304

αντιτρομοκρατικά συμφέροντα των κυβερνήσεων μπορεί να βαρύνουν περισσότερο από τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεδομένου ότι στο Συμβούλιο Ασφαλείας, μια μικρή ομάδα κρατών, όπου τα μέλη της έχουν μεγαλύτερη επιρροή, έχουν επίσης μερικές από τις πιο επιτακτικές ανησυχίες για την τρομοκρατία από όλα τα άλλα μέλη της διεθνούς κοινότητας και η γνώμη τους προωθείται περισσότερο.

Ένας άλλος κίνδυνος είναι τα κράτη που χρησιμοποιούν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου για την τρομοκρατία για να στοχοποιήσουν άτομα που δεν είναι τρομοκράτες. Τα ψηφίσματα 1373, 2178 και 2396 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ έχουν ελάχιστα να πουν για το ποιος χαρακτηρίζεται ως "τρομοκράτης". Είναι σαφές ότι το ISIL και η Αλ Κάιντα πληρούν τις προϋποθέσεις, αλλά πέρα από αυτό, αφήνεται σε μεγάλο βαθμό στα κράτη να προσδιορίσουν ποιες ομάδες και ποια άτομα θεωρούν τρομοκράτες. Αυτό επιτρέπει στα κράτη να επικαλούνται τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας για να δικαιολογήσουν ή ακόμη και να απαιτήσουν την καταστολή ατόμων και ομάδων που δεν είναι τρομοκράτες, οι οποίοι μπορεί στην πραγματικότητα να μην είναι τίποτα περισσότερο από πολιτικοί αντίπαλοι της κυβέρνησης. Τα κράτη μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν τα νομικά εργαλεία που παρέχουν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου ως μέσα καταστολής τους.

Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, είναι πως τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, που επιβάλλουν νομικές υποχρεώσεις διαστρεβλώνουν την συνήθη διαδικασία αλλά και την εσωτερική πολιτική διαδικασία των χωρών. Εάν το Συμβούλιο Ασφαλείας εκδώσει ψήφισμα που επιβάλλει μια υποχρέωση που διαφορετικά θα γινόταν μέσω μιας συνθήκης που υπόκειται σε νομοθετική έγκριση, η "νομοθεσία" του Συμβουλίου Ασφαλείας μπορεί να στερήσει από τον εγχώριο νομοθέτη την ευκαιρία να συζητήσει και να αποδεχθεί ή να απορρίψει την εν λόγω διεθνή υποχρέωση. Με αυτόν τον τρόπο, τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας αποδυναμώνουν τα εγχώρια νομοθετικά σώματα σε σύγκριση με την εκτελεστική εξουσία. Σε πολιτικά συστήματα στα οποία η εκτελεστική και η νομοθετική εξουσία διοικούνται από διαφορετικά κόμματα, αυτό μπορεί να έχει συγκεκριμένες πολιτικές συνέπειες.

Συνοπτικά, Το πρώτο ψήφισμα είναι αυτό στο οποίο αποφασίστηκε ότι οποιοδήποτε είδος βοήθειας (πχ οικονομική) και οποιοδήποτε είδος συμμετοχής σε ομάδες και

πράξεις που θεωρούνται τρομοκρατικές, πρέπει να διώκεται και οι συμμετέχοντες να καταλήγουν στη δικαιοσύνη⁵⁰, για αυτό και τα κράτη κλήθηκαν να υιοθετήσουν ανάλογη εσωτερική νομοθεσία. Το Ψήφισμα του 2014, δεν απομακρύνεται από τη λογική του προηγούμενου. Και τα δύο αντιμετωπίζουν τους Ξένους Μαχητές ως απειλή. Στο συγκεκριμένο, το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί τα κράτη να αποτρέψουν τους πολίτες τους από τη στρατολόγηση και την παροχή οικονομικής ή στρατιωτικής βοήθειας αλλά και να προβούν στην ποινικοποίηση τέτοιων πράξεων, όπως και ποινικοποίηση των ταξιδιών προς χώρες που κυριαρχούν τρομοκρατικές ομάδες.

Το τελευταίο ψήφισμα, το 2396, επιβεβαιώνει όλα τα προηγούμενα και προχωράει στην ενδυνάμωσή τους, για παράδειγμα, αναφορικά με την ασφάλεια των συνόρων, που προτείνεται μέσω αποτροπής των ταξιδιών, το συγκεκριμένο Ψήφισμα προτείνει την δημιουργία «watch lists» για ανθρώπους που είναι ύποπτοι για επαφές με τρομοκράτες και ξένους μαχητές.

Η σύνδεσή τους με την τρομοκρατία, δημιούργησε μία ατμόσφαιρα απειλής και φόβου, όπου είχε αντίκτυπο στα μέτρα που λαμβάνονταν κατά αυτών αλλά και στην ρητορική που χρησιμοποιούταν σε πολιτικό επίπεδο εναντίον τους. Την κατάσταση επιδείνωσαν οι συνεχείς επιστράτευσεις ως το 2019 αλλά και οι επιθέσεις σε Γαλλία και Βέλγιο το 2015.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Φυσικά ούτε η Ευρώπη έμεινε άπραγη και ακολούθησε την ίδια λογική με το Συμβούλιο.

Το 2013, ο Συντονιστής για την Αντιτρομοκρατία πρότεινε 22 μέτρα για την αντιμετώπιση των του προβλήματος σε έξι τομείς προτεραιότητας: καλύτερη κατανόηση του φαινομένου, πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης, ανίχνευση ταξιδιών για ύποπτους σκοπούς, έρευνα καιδίωξη, επαναπατρισθέντες και συνεργασία με τρίτες χώρες. Τα μέτρα αυτά ήταν εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ) τον Ιούνιο του 2013, και τον Αύγουστο 2014 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε την ταχύτερη εφαρμογή τους. Τον Ιούνιο του 2014, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη νομοθετική και επιχειρησιακή σχεδιασμού για τα επόμενα έτη στο πλαίσιο του χώρου

⁵⁰ S/RES/1373/2001

ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (πρόγραμμα μετά τη Στοκχόλμη). Οι κατευθυντήριες γραμμές τόνισαν την ανάγκη κινητοποίησης όλων των διαθέσιμων μέσων για τη δικαστική και αστυνομική συνεργασία, με ενισχυμένο ρόλο συντονισμού για Europol και Eurojust, συμπεριλαμβανομένης της δράσης για τους ξένους μαχητές. Η αναγνώριση του ISIL/Da'esh ως μείζονος απειλής για την ευρωπαϊκή ασφάλεια οδήγησε στην υιοθέτηση ειδικής στρατηγικής της ΕΕ (14479/14 EU RESTRICTED). Το περίγραμμα της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής για τη Συρία και το Ιράκ, με ιδιαίτερη έμφαση στους ξένους μαχητές, έγινε προσιτό στο ευρύ κοινό. Η στρατηγική αυτή λειτούργησε αργότερα ως βάση για την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ, καθώς και για την απειλή ISIL/Da'esh του Μαρτίου 2015.

Τον Οκτώβριο του 2014, το Συμβούλιο ΔΕΥ ενέκρινε πρόσθετα μέτρα σχετικά με τους ξένους μαχητές και αποφάσισε ότι οι έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα θα πρέπει να βελτιωθούν στο πλαίσιο των υφιστάμενων νομικών πλαισίου.⁵¹

Για την ΕΕ οι απειλή συνοψίστηκε σε 4 κατηγορίες: 1) Άτομα που ταξιδεύουν από την ΕΕ στη Συρία/Ιράκ που επιδιώκουν να γίνουν Ξένοι Μαχητές. 2) την απειλή για τις χώρες της ΕΕ από τους επιστρεφόμενους, που είχαν αποκτήσει βασική στρατιωτική εκπαίδευση και εμπειρία στο πεδίο μάχης, 3) ο αντίκτυπος του φαινομένου και της συναφούς τρομοκρατικής δραστηριότητας στην κοινωνική συνοχή εντός της ΕΕ, και 4) την απειλή που θέτει ο επίδοξος Ξένος Μαχητής, ο οποίος, έχοντας αποτραπεί από το να ταξιδέψει στη Συρία/Ιράκ, μπορεί να πραγματοποιήσει επιθέσεις εντός της ΕΕ.⁵²

Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο και Ξένοι Μαχητές

Οι παραπάνω ενέργειες για παράδειγμα του ΣΑ, μπορούν εν μέρει να γίνουν κατανοητές, λόγω του ότι δεν υπάρχει κάποιος κανόνας του διεθνούς δικαίου, που να έρχεται σε επαφή με το φαινόμενο και να ορίζει πως πρέπει να γίνει διαχείριση και

⁵¹Europarl.eu, (2016), “ Foreign Fighters – Member states responses and EU action”.

⁵² Ginkel B./Entenmann E κ.α., “The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats and Policies”, σελ 14.

πως πρέπει να αντιμετωπιστούν οι Ξένοι Μαχητές από τα κράτη προέλευσης αλλά και υποδοχής τους.

Στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου δεν υπάρχουν διατάξεις που να αναφέρονται συγκεκριμένα στο καθεστώς των Ξένων Μαχητών. Αυτό σημαίνει ότι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζεται οποιοδήποτε άλλο άτομο που εμπλέκεται ή επηρεάζεται από ένοπλη σύγκρουση. Δηλαδή ισχύουν οι ελάχιστες κοινές εγγυήσεις και κυρίως το κοινό άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης.

Αυτό συμβαίνει, διότι, οι Ξένοι Μαχητές, δεν μπορούν να έχουν το καθεστώς των Μαχητών. Στις Διεθνείς Ένοπλες Συρράξεις, το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο προσδίδει στην ιδιότητα του μαχητή το δικαίωμα να συμμετέχει άμεσα στις εχθροπραξίες και έχει δύο σημαντικές συνέπειες.

Πρώτον, δεν αντιμετωπίζουν ποινική δίωξη για πολεμικές πράξεις, ωστόσο δεσμεύονται ότι συμμορφώνονται με τις διατάξεις του ΔΑΔ

Δεύτερον, οι μαχητές θεωρούνται αιχμάλωτοι πολέμου, αν πέσουν στα χέρια των αντιπάλων. Έτσι, ο όρος μαζί με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που περιλαμβάνει, αναφέρεται μόνο στις τακτικές ένοπλες δυνάμεις του εν λόγω κράτους.

Όσον αφορά το φαινόμενο των ξένων μαχητών, αξίζει να σημειωθεί ότι η εθνικότητά τους δεν έχει σημασία.⁵³ Αντίθετα, αν αντιμετωπιστούν ως πολίτες (civilians), δηλαδή ως κάθε άτομο που δεν εμπίπτει στον ορισμό του Μαχητή ή του Αιχμαλώτου Πολέμου, αλλάζουν τα πράγματα, καθώς, η ιθαγένεια παίζει ρόλο, αφού εμπίπτουν στην διπλωματική προστασία της εκάστοτε χώρας και συνεχίζουν να προστατεύονται από τις διατάξεις της Γενεύης σε περίπτωση που βρεθούν στα χέρια του εχθρού. Βέβαια, αναφορικά με την ιθαγένεια, επειδή πολλά κράτη προχωρούν σε αφαίρεση της ιθαγένειας, δημιουργούνται προβλήματα ως προς την προστασία αυτών των ανθρώπων.⁵⁴

Στις Μη Διεθνείς Ένοπλες Συρράξεις, οι διατάξεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου ισχύουν για όλα τα άτομα που επηρεάζονται από τις ένοπλες συρράξεις χωρίς διακρίσεις εθνικότητας ή οτιδήποτε άλλο. Ταυτόχρονα, η έλλειψη status μαχητή,

⁵³ Geneva Academy, (2014), σελ 18

⁵⁴ ibid

δείχνει ότι όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των Ξένων Μαχητών, μπορούν να τιμωρηθούν για το γεγονός ότι κατέφθασαν στα όπλα και η τιμωρία άπτεται στην εκάστοτε κυβέρνηση⁵⁵

Αρα, βλέπουμε ότι δεν υπάρχει έναν ξεκάθαρο κανόνα για το καθεστώς των Ξένων Μαχητών, πέρα από το ότι ισχύει το Κοινό Άρθρο 3, όπως συμβαίνει με όλους.

Βέβαια, στην περίπτωση των Ξένων Μαχητών, την κατάσταση έχει περιπλέξει το γεγονός ότι έχουν ταυτιστεί με την τρομοκρατία, τους εξτρεμισμού και την απειλή της ασφάλειας. Δίνοντας στα κράτη την ευχέρεια να προχωρούν σε μέτρα και πολιτικές, που παραβιάζουν κανόνες και δικαιώματα, με την αιτιολόγηση του κοινού καλού και της ασφάλειας, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι Ξένοι Μαχητές δεν εμπλέκονται σε τρομοκρατικές ενέργειες.⁵⁶

Συμπερασματικά, δεν υπάρχει σαφής κανόνας του διεθνούς δικαίου που να αφορά το καθεστώς, τη μεταχείριση και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τους ξένους μαχητές, παρόλο που το φαινόμενο δεν είναι πρόσφατο και τέτοιου είδους μετακινήσεις πραγματοποιούνται εδώ και χρόνια.

Αυτό, ωστόσο, που έχει αλλάξει στη σύγχρονη εποχή είναι το ότι ειδικά μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και την επίθεση στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, συνδέθηκαν με την τρομοκρατία και τον εξτρεμισμό, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται από τη διεθνή κοινότητα, την κοινωνία και τις εθνικές τους κυβερνήσεις, ως απειλή.

Θεωρήθηκαν ικανοί να προκαλέσουν χτυπήματα και τρομοκρατικές επιθέσεις σε δυτικά κράτη, εξαιτίας της στρατιωτικής εκπαίδευσης που έλαβαν αλλά και λόγω του ότι ζούσαν σε ένα περιβάλλον αντιδυτικό, επομένως ο κίνδυνος «πλύσης εγκεφάλου» ήταν πολύ υψηλός.

Για τον λόγο αυτό, δικαιολογήθηκαν και πολύ αυστηρά μέτρα, όπως η στέρηση της ιθαγένειας, που απαγορεύεται τόσο από τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, όσο και από τη Σύμβαση για την Καταπολέμηση της Ανθιγένειας. Ωστόσο, σε έναν μεγάλο βαθμό, οι ανησυχίες και ο φόβος, διαψεύτηκαν αλλά ήταν αρκετά ώστε, να δημιουργηθούν βαρύτατες ποινές για τους FTFs αλλά και να στιγματιστούν.

⁵⁵ ibid

⁵⁶ ibid

Σημαντικό ρόλο έπαιξαν και τα κίνητρα τους, καθώς ήταν κυρίως θρησκευτικά ή ιδεολογικά και είχαν ως απώτερο σκοπό, τη δημιουργία του Χαλιφάτου. Μάλιστα, το γεγονός ότι οι περισσότεροι ήταν νέοι χωρίς ιδιαίτερο υπόβαθρο, που αναζητούσαν είτε μια καλύτερη ζωή, είτε εργασία, είτε μία περιπέτεια, υποδήλωνε ότι δεν είχαν σκοπό να επιστρέψουν και να βλάψουν τις πατρίδες τους αλλά να αναζητήσουν κάτι διαφορετικό για την προσωπική τους ζωή. Βέβαια, τα κίνητρα παραμένουν ένα υποκειμενικό κομμάτι, επομένως καμία θεωρία δεν μπορεί να είναι καθολική.

Τέλος, σε όλα τα παραπάνω κομμάτια εντοπίζονται ομοιότητες με τους σημερινούς Ξένους Μαχητές, ωστόσο, δεν πρέπει οι δύο να συγχέονται, καθώς αποτελούν δύο διαφορετικές εκφάνσεις του ίδιου φαινομένου. Βέβαια, επειδή και οι δύο επηρέασαν το Διεθνές Δίκαιο και τους κανόνες τους, στη συνέχεια της εργασίας θα αναφερθεί στους σύγχρονους Ξένους Μαχητές που εντοπίζονται στον πόλεμο της Ουκρανίας. Μετά από μία σύντομη ιστορική εισαγωγή, θα αναλυθούν τα δικά τους κίνητρα αλλά ο τρόπος που αντιμετωπίζονται από την Διεθνή Κοινότητα, καθώς, μέχρι στιγμής, είναι αρκετά ελαστικός και ουδέτερος, συγκριτικά με την αντίστοιχη περίπτωση της Συρίας. Και τέλος, θα συζητηθεί ο τρόπος που οι εξελίξεις αλλάζουν το Διεθνές Δίκαιο και με ποιον τρόπο.

Μέρος 3^ο: Οι Σύγχρονες Διαστάσεις και Συνέπειες του Φαινομένου

Η Κατάσταση Σήμερα

Όπως έχει αναφερθεί ήδη, το φαινόμενο υφίσταται επί αιώνες και δεν εμφανίστηκε πρώτη φορά στην Ουκρανία.

Ο πόλεμος δεν ξέσπασε ξαφνικά, αφού η κατάσταση ήταν ήδη τεταμένη.

Χαρακτηριστικά, τον Σεπτέμβριο του 2020 ο Ζελένσκι ενέκρινε μια νέα στρατηγική εθνικής ασφάλειας που χαρακτήριζε ξεκάθαρα τη Ρωσία ως επιθετικό και προσδιόριζε την ένταξη στο ΝΑΤΟ ως έναν από τους βασικούς στόχους άμυνας και εξωτερικής πολιτικής της Ουκρανίας.

Ωστόσο, αυτό που συνέβη στην Ουκρανία είναι το εξής, με την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουάριο του 2022, η χώρα δημιούργησε και δημοσίευσε⁵⁷ προς χρήση από το ευρύ κοινό στις 5 Μαρτίου του ίδιου έτους, ιστοσελίδα μέσω της οποίας θα μπορούσε να επιτευχθεί η επιστράτευση όσων επιθυμούσαν στο πλευρό της Ουκρανίας μέσω της “Διεθνούς Λεγεώνας” (International Legion).⁵⁸

Πρόκειται δηλαδή περί ταγμάτων πεζικού και ειδικών καθηκόντων που ανήκουν στις Ένοπλες Δυνάμεις της Ουκρανίας. Η Λεγεώνα εμπλέκεται άμεσα σε αποστολές μάχης στο έδαφος της Ουκρανίας και, μαζί με τον ουκρανικό στρατό, μάχεται για την ανεξαρτησία της Ουκρανίας και την ασφάλεια του κόσμου.⁵⁹ Έχει λάβει μέρος στις περισσότερες από τις κρίσιμες εκστρατείες και μάχες του πολέμου. Ομάδες λεγεωνάριων είναι επίσης ενσωματωμένες σε μερικές από τις πιο εξέχουσες ταξιαρχίες των Ενόπλων Δυνάμεων της Ουκρανίας.⁶⁰

Μάλιστα, αναρτήθηκαν και οδηγίες για το πως μπορεί να πραγματοποιηθεί η αίτηση αλλά και τα κριτήρια που χρειάζεται να πληρούν όσοι επιθυμούν να δηλώσουν συμμετοχή. Οι προϋποθέσεις συμμετοχής είναι οι εξής:⁶¹

1. 18 έως 60 ετών
2. Να μην έχουν ποινικό μητρώο
3. Να μην πάσχουν από χρόνια νοσήματα, επιβεβαιωμένα από ιατρική επιτροπή

⁵⁷ Radiofreecurope, (2022), “Ukraine’s Government Opens Website To Recruit Foreigners To International Legion”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁵⁸ Visitukraine.today, (2023), “How to join the International Legion of Defence of Ukraine: detailed instructions for foreigners”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁵⁹ Visitukraine.today, (2023), “Updated rules for joining the international Legion of Ukraine for foreigners: simplified procedure, current requirements, application instructions”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶⁰ International Legion for the defence of Ukraine, “Apply for the Legion”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶¹ Radiofreecurope, (2022), “Ukraine’s Government Opens Website To Recruit Foreigners To International Legion”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

4. Να βρίσκονται σε καλή φυσική κατάσταση

5. Να οργανωθεί το ταξίδι και η visa, αν χρειάζεται, από τους ίδιους

Φαίνεται, λοιπόν, πως έχουμε περάσει σε μία νέα εποχή στρατολόγησης των Ξένων Μαχητών. Πλέον είναι πιο εύκολο τόσο για τις κυβερνήσεις να βρουν πρόθυμους ανθρώπους να πολεμήσουν στο πλάι τους, όσο και για τους ίδιους τους πολίτες να βρουν τον τρόπο συμμετοχής. Μάλιστα, η φόρμα συμμετοχής που δημιουργήθηκε για την «Διεθνή Λεγεώνα» έχει και οδηγίες (How To), ώστε να γίνει ακόμα ευκολότερο.

Επίσης, φαίνεται πως σήμερα επικρατούν αλλαγές και στον τρόπο που καλούνται οι Ξένοι Μαχητές και έχει γίνει πιο άμεσο. Στην προκειμένη περίπτωση, ο Πρόεδρος της χώρας, Βολοντιμίρ Ζελένσκι, προχώρησε σε δημόσιο κάλεσμα, λέγοντας πως “Every friend of Ukraine who wants to join Ukraine in defending the country please come over, we will give you weapons”,⁶² ενώ σε άλλες δηλώσεις ανέφερε πως “Anyone who wants to join the defense of Ukraine, Europe and the world can come and fight side by side with the Ukrainians against the Russian war criminals.”⁶³

Στο κάλεσμα του Ζελένσκι ανταποκρίθηκαν αρκετοί, με τον ίδιο να κάνει λόγο για 20.000.⁶⁴

Σε παρόμοιες κινήσεις προχώρησε και η Ρωσική πλευρά, υποστηρίζοντας ότι περίπου 16.000 Ξένοι Μαχητές, κυρίως από τη Μέση Ανατολή, έχουν φτάσει στη Ρωσία και είναι έτοιμοι να την υποστηρίξουν.⁶⁵

Οι παραπάνω εξελίξεις γεννούν εύλογα ερωτήματα, όπως γιατί αντιμετωπίζονται διαφορετικά από την προηγούμενη γενιά Ξένων Μαχητών που είχε πολεμήσει στη Συρία, όπως επίσης και πως επηρεάζουν τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και γενικότερα, το πλαίσιο δικαίου.

Διαστάσεις και Συνέπειες του Φαινομένου

⁶² Inews.co.uk, (2022), “Ukraine International Legion: Volodymyr Zelensky calls on foreign volunteers to fight Russian invasion”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶³ Ukraine crisis – media center, (2022), “Appeal to foreign citizens to help Ukraine in fighting against Russia’s aggression”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶⁴ NewYorkPost, (2022), “20,000 foreign volunteers have signed up to fight in Ukraine: officials”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶⁵ Aljazeera.com, “Russia- Ukraine war: Putin greenlights letting volunteers fight”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Οι επιστρέφοντες

Από την έναρξη της ένοπλης σύρραξης στη Συρία το 2011, χιλιάδες ξένοι από όλο τον κόσμο εντάχθηκαν στο ΙΚ στη Συρία και το Ιράκ, μαζί με τις οικογένειές τους. Ανάμεσά τους ήταν και ένας σημαντικός αριθμός Ευρωπαίων πολιτών.

Παρά, όμως, τον αυξημένο αριθμό μετακινήσεων προς τη Συρία, το μεγαλύτερο ζήτημα προκλήθηκε, όχι από τις μετακινήσεις αλλά από την επιστροφή μεγάλου μέρους των ατόμων που είχε φύγει.

Οι επιστροφές των ξένων μαχητών προκάλεσαν ανησυχία στα ευρωπαϊκά κράτη και όχι μόνο, καθώς θεωρήθηκε ότι οι ξένοι μαχητές αποτελούσαν δυνητική απειλή.

Δεδομένου ότι η πλειονότητα των Ευρωπαίων ξένων μαχητών έφυγε για να ενταχθεί σε τζιχαντιστικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των ISIL/ Da'esh και Jabhat al-Nusra, των οποίων η ιδεολογία είναι εχθρική προς τις δυτικές δημοκρατίες. Τα άτομα αυτά θεωρήθηκαν σοβαρή απειλή για την ασφάλεια των κρατών μελών της ΕΕ, διότι ενδέχεται να έχουν ριζοσπαστικοποιηθεί και σε συνδυασμό με την πολεμική εμπειρία, να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν θανατηφόρες τρομοκρατικές επιθέσεις μόλις επιστρέψουν στην Ευρώπη και όχι μόνο.⁶⁶

Οι ανησυχίες αυτές έγιναν εντονότερες όταν ορισμένες τζιχαντιστικές ομάδες άρχισαν να παροτρύνουν τους μουσουλμάνους στη Δύση να αναλάβουν επιθέσεις, για αυτό και τον Αύγουστο του 2014, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνώρισε ότι η άνοδος του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και του Λεβάντε αποτελεί μείζονα απειλή για την ευρωπαϊκή ασφάλεια και ότι απαιτείται αποφασιστική δράση για την ανάσχεση της ροής των ξένων μαχητών από την Ευρώπη που εντάσσονται στο ΙΚΙΛ στο Ιράκ και τη Συρία. Ως εκ τούτου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε να επιταχυνθεί η εφαρμογή δέσμης μέτρων, η οποία συμφωνήθηκε από το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων τον Ιούνιο του 2013 κατόπιν πρότασης του Συντονιστή της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΣΕΕ).⁶⁷ Τα μέτρα αυτά εμπίπτουν σε 4 τομείς προτεραιότητας: πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης, εντοπισμός ύποπτων ταξιδιών, έρευνα και δίωξη και συνεργασία με τρίτες χώρες. Ενώ τον Σεπτέμβριο του 2014, αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενημέρωσαν

⁶⁶Europarl.eu, (2016), "Foreign Fighters – Member State responses and EU action". Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶⁷ibid

τα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης ότι μια μεγάλη τρομοκρατική επίθεση σε ευρωπαϊκό έδαφος ήταν πλέον "αναπόφευκτη" και "προ-προγραμματισμένη".⁶⁸

Ο λόγος για αυτή την εκτίμηση της απειλής ήταν ότι πολλοί από τους περίπου 5.000 πολίτες της ΕΕ που θεωρούνταν είχαν ταξιδέψει στη Συρία για να πολεμήσουν στον εμφύλιο πόλεμο στη χώρα αυτή, είχαν αρχίσει να επιστρέφουν στην πατρίδα τους. Για την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της, τα άτομα αυτά προκαλούσαν μεγάλη ανησυχία για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, υπήρχε ο φόβος ότι "μπορεί να χρησιμοποιήσουν τη νεοαποκτηθείσα εμπειρία και δεξιότητά τους για τρομοκρατικές ενέργειες"- δεύτερον, υπήρχε η ανησυχία ότι θα μπορούσαν επίσης "να διαδώσουν τις ριζοσπαστικές ιδέες τους ή να δώσουν καθοδήγηση σε άλλους να τους ακολουθήσουν στο δρόμο της βίας".

Λίγους μήνες μετά, παραδείγματα τέτοιων επιθέσεων θεωρήθηκαν οι επιθέσεις του 2015 στο γαλλικό περιοδικό Charlie Hebdo, όπου ο δράστης φέρεται να είχε λάβει τρομοκρατική εκπαίδευση στην Υεμένη, ενώ τουλάχιστον ορισμένοι από τους δράστες των επιθέσεων στο Παρίσι τον Νοέμβριο του 2015 ήταν πολίτες της ΕΕ που επέστρεψαν από τη Συρία.⁶⁹

Η αίσθηση της απειλής για την εσωτερική και κρατική ασφάλεια από όσους επιστρέφουν από τη Συρία, οδήγησε τις κυβερνήσεις, το Συμβούλιο Ασφαλείας αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση, στη λήψη έκτακτων μέτρων με ιδιαίτερη αυστηρότητα, καθώς προβλεπόταν ακόμα και η άρση της ιθαγένειας των ατόμων, ώστε να μην μπορούν να επιστρέψουν, παρόλο που μία τέτοια πράξη καταπατά το δικαίωμα στην ιθαγένεια και είναι αντίθετη με τη Σύμβαση κατά της Ανιθαγένειας.

Τέτοιου είδους μέτρα, δικαιολογήθηκαν από την πολιτική ηγεσία ρίχνοντας όλο το βάρος στην επαφή των ξένων μαχητών με την πιο εξτρεμιστική μορφή του Ισλάμ επί μήνες, την πιθανή υιοθέτησή του, τις πρακτικές brain wash, στις οποίες είχαν υποπέσει τα περισσότερα άτομα που μετακινήθηκαν για να ταξιδέψουν στη σύρραξη, αλλά και τη στρατιωτική εκπαίδευση που έλαβαν σε συνδυασμό με τις εμπειρίες τους από τη μάχη. Αυτά ήταν που τους καθιστούσαν "επικίνδυνους" για την κρατική και παγκόσμια ασφάλεια και ειρήνη. Όπως επίσης, και η ιδεολογία και τα κίνητρα.

⁶⁸Baker, C., (2019), "The threat of the returning foreign fighter", σελ 439-440. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁶⁹Consilium.europa.eu, (2014), "The challenge of foreign fighters and the EU's response". Διαθέσιμο [εδώ](#).

Δηλαδή η ταύτιση των ξένων μαχητών με την ιδεολογία του ISIS, αυτή του ισλαμικού εξτρεμισμού και του αφηγήματός του περί ιερού πολέμου ή τζιχάντ ήταν που στην πραγματικότητα προκάλεσε την αντίδραση των κρατών.

Τα παραπάνω αποτελούν και τη βασική διαφορά μεταξύ των ατόμων που μετακινήθηκαν προς τη Συρία και των ατόμων που μετακινήθηκαν προς την Ουκρανία μετά το ξέσπασμα του πολέμου τον Φεβρουάριο του 2022.

Στην Ουκρανία ο πόλεμος δεν στρεφόταν κατά της δημοκρατίας ή γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε, κατά της Δύσης αλλά είναι ένας πόλεμος με σαφή γεωγραφικά όρια, συμβατικό τρόπο προς την υπεράσπιση της Ουκρανίας, σε αντίθεση με τον δογματικό πόλεμο που ξεκίνησε από Συρία με σκοπό να επεκταθεί σε κάθε χώρα.

Για τον λόγο αυτό, υπάρχει και διαφορετική αντιμετώπιση των ατόμων που μετακινήθηκαν αλλά και που επέστρεψαν ή θέλουν να επιστρέψουν.

Στην Ουκρανία δεν θεωρήθηκαν απειλή για την κρατική και παγκόσμια ασφάλεια, δεν δημιουργήθηκαν προβλήματα κατά την επιστροφή τους, τα κράτη υποδοχής, δηλαδή τους δέχτηκαν πίσω και μάλιστα, πολλοί θεωρήθηκαν “ήρωες”, είχαν την υποστήριξη ακόμα και τον θαυμασμό της κοινής γνώμης και δεν ήρθαν αντιμέτωποι με κυρώσεις.

Εκτός αυτού, οι επιστρέφοντες από τη Συρία και οι επιστρέφοντες από την Ουκρανία, έχουν άλλη μία διαφορά εκτός της εξτρεμιστικής ιδεολογίας.

Όσοι βρέθηκαν στη Συρία ήρθαν σε επαφή με τη Σαρία, που σημαίνει ότι σε περίπτωση υιοθέτησής της, θα συνεχίσουν την πίστη και εφαρμογή και με την επιστροφή τους στη χώρα καταγωγής τους. Όμως, κάτι τέτοιο, έρχεται σε αντίθεση με το δίκαιο και τους κανόνες των κρατών καταγωγής τους.

Μάλιστα, η κοινοβουλευτική συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης θεωρεί ότι οι διάφορες ισλαμικές διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που υιοθετήθηκαν από τη δεκαετία του 1980, ενώ είναι περισσότερο θρησκευτικές παρά νομικές, αποτυγχάνουν να συμβιβάσουν το Ισλάμ με τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως στο βαθμό που η Σαρία είναι η μοναδική πηγή αναφοράς τους.⁷⁰ Εκτός αυτού,

⁷⁰Res 2253/2019, “Sharia, the Cairo Declaration and the European Convention on Human Rights”

υπενθυμίζεται ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει ήδη δηλώσει στην υπόθεση Refah Partisi (Κόμμα Ευημερίας) και άλλοι κατά Τουρκίας ότι ο εσμός της Σαρία και ένα θεοκρατικό καθεστώς είναι ασυμβίβαστο με τις απαιτήσεις μιας δημοκρατικής κοινωνίας.⁷¹

Η Συνέλευση ανησυχεί, επίσης έντονα για το γεγονός ότι ο νόμος της Σαρία εφαρμόζεται, είτε επίσημα είτε ανεπίσημα, σε αρκετά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ή σε τμήματα αυτών.

Μάλιστα, η ανεπίσημη εφαρμογή είναι αυτή που καθιστά την κατάσταση επικίνδυνη, καθώς σημαίνει ότι ένας αριθμός πολιτών σταματά πια να υπακούει και να ακολουθεί τους νόμους του κράτους, γεγονός που θα επηρεάσει τόσο την οικογενειακή, όσο και την κοινωνική ζωή.

Η χρήση άλλου νομικού συστήματος από αυτό που χρησιμοποιεί το ίδιο το κράτος, δημιουργεί ένα είδους παρακράτους, που δεν υπακούει στους γενικούς νόμους και κανόνες, με αποτέλεσμα να επιφέρει αστάθεια και προβλήματα σε θέματα, όπως η απόδοση της δικαιοσύνης, η δίωξη και οι ποινές.

Συμπληρωματικά με αυτό, έχει υποστηριχθεί ότι όσοι επιστρέφουν, δεν αμφισβητούν μόνο το νομικό σύστημα του κράτους αλλά και όλη την υπόστασή του στο διεθνές σύστημα. Δηλαδή ότι αμφισβητούν το κυρίαρχο μονοπώλιο των κρατών στην προσφυγή στην ένοπλη βία, αποφασίζοντας οι ίδιοι εάν, τότε και για ποιο λόγο θα πολεμήσουν. μπισβητούν τη νομική σχέση μεταξύ κυρίαρχου και πολίτη, πολεμώντας για λογαριασμό ενός άλλου δρώντα.⁷²

Ταυτόχρονα, συνεισφέρουν στην χρονική επέκταση των συρράξεων, αφού αποτελούν νέο δυναμικό στην πλευρά των εμπολέμων.

Οι ξένοι μαχητές καριέρας

Ένα δεύτερο ζήτημα που υπάρχει στο προσκήνιο αναφορικά με τους ξένους μαχητές είναι πως οι ξένοι μαχητές μπορεί να πηγαίνουν από τη μία σύρραξη στην άλλη, να αναλαμβάνουν θέμα ευθύνης και αυτό να το συνεχίζουν επ'αόριστον, ειδικά σε

⁷¹ibid

⁷² Farley, B. R., κα, (2023), *Regulating the Foreign-Fighter Phenomenon.*, σελ 1-2. Διαθέσιμο [εδώ](#).

περιπτώσεις που η επιστροφή τους δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί λόγω απώλειας της ιθαγένειας. Έτσι, δημιουργούνται ξένοι μαχητές καριέρας, που πλέον δεν βλέπουν τη συμμετοχή τους σε συρράξεις ως σκοπό υπηρετήσης κάποιας ιδεολογίας αλλά ως ατομικό κέρδος. Λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές δυνάμεων ενισχύοντας τις ικανότητες των μερών μιας ένοπλης σύρραξης μέσω της εκπαίδευσης, της μεταφοράς γνώσεων ή της ηγεσίας. Είναι σημαντικό ότι οι βετεράνοι μαχητές που επιστρέφουν στα κράτη καταγωγής ή συνήθους διαμονής τους μπορεί να αυξήσουν την πιθανότητα επιτυχών εγχώριων τρομοκρατικών επιθέσεων.⁷³

Μπορεί επίσης να επιδείξουν ένα φαινόμενο δικτύου, με το οποίο ενισχύουν τη στρατολόγηση και τη διακρατική κινητοποίηση, καθώς και την πρόσβαση σε οικονομικά και υλικά, αξιοποιώντας τις σχέσεις που έχουν αναπτύξει μέσω της προηγούμενης εμπειρίας τους ως αλλοδαποί μαχητές.⁷⁴

Επόμενο και συνδεδεμένο ε το φαινόμενο δικτύου, η εμπειρία του να είσαι αλλοδαπός μαχητής μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα περαιτέρω ριζοσπαστικοποίησης. "[Οι] κινητοποιήσεις των ξένων μαχητών ενισχύουν τις διεθνικές τρομοκρατικές ομάδες ... επειδή ο εθελοντισμός για πόλεμο είναι το κύριο σκαλοπάτι για την ατομική εμπλοκή σε πιο ακραίες μορφές μαχητικότητας".⁷⁵

Ομοίως, οι βετεράνοι ξένοι μαχητές μπορεί επίσης να συμβάλουν στην εμφάνιση νέων, διεθνικών οργανώσεων που είναι πρόθυμες να χρησιμοποιήσουν βία σε εγχώριο πολιτικό πλαίσιο. Πέμπτον, οι ξένοι μαχητές μπορεί να έχουν εμπνευστικό αποτέλεσμα, ενθαρρύνοντας μελλοντικές εκδηλώσεις του φαινομένου των ξένων μαχητών.⁷⁶

Είναι σημαντικό ότι υπάρχει μια επαναλαμβανόμενη, αναδρομική ποιότητα σε αυτά τα αποτελέσματα που επηρεάζει περαιτέρω τη διεθνή ασφάλεια. Κατά την αρχική κινητοποίησή τους, οι ξένοι μαχητές αποκτούν εκπαίδευση, δεξιότητες, σχέσεις και (ενδεχομένως) πολεμική εμπειρία που αυξάνει τη σχετική αποτελεσματικότητά τους και τη σχετική απειλή τους στη συνέχεια. Επομένως, σε επίπεδο σύρραξης, η παρουσία και η συμμετοχή τους αυξάνει τις δυνατότητες των μερών που επωφελούνται από τέτοιες κινητοποιήσεις, παρατείνοντας ή εντείνοντας συχνά τις ένοπλες συγκρούσεις. Ταυτόχρονα, η συμμετοχή τους, προσδίδει εμπειρία και

⁷³ Malet, D, (2013), σελ 156

⁷⁴ Arielli, N, (2017), σελ 130-135

⁷⁵ Hegghammer, T, (2011), σελ

⁷⁶ Ibid

γνώσεις με αποτέλεσμα με το πέρασ του χρόνου να αποκτούν όλο και περισσότερη αλλά και καλύτερη εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τη δημιουργία δικτύων εκπαιδευμένων και έμπειρων ιδιωτών μαχητών, οι οποίοι είναι αποσυνδεδεμένοι από την κρατική καθοδήγηση και ελεύθεροι να επιλέξουν αν, πότε, πως και για ποιο σκοπό θα πολεμήσουν.⁷⁷

Η απόκτηση γνώσεων περί της μάχης επηρεάζει τις συγκρούσεις, στις οποίες εντάσσονται, γιατί πλέον έχουν τη δυνατότητα να μεταλαμπαδεύσουν τις γνώσεις και την εμπειρία και σε άλλους ξένους μαχητές, για παράδειγμα μέσω εκπαιδεύσεων.

Μάλιστα, τέτοιες κατηγορίες απηύθυνε η Ρωσία στην Πολωνία, την οποία κατηγόρησε για εκπαίδευση ξένων μαχητών και μάλιστα, προχώρησε και σε βομβαρδισμό της περιοχής στην οποία θεωρούσε πως πραγματοποιείται η συγκέντρωση, η προετοιμασία και η εκπαίδευση των ξένων μαχητών.

Υπό το πρίσμα αυτό, ενίοτε δημιουργούν και σημαντικούς θύλακες αλλοδαπών οι οποίοι είτε δεν επιθυμούν, είτε δεν μπορούν να επιστρέψουν στα κράτη καταγωγής ή διαμονής τους και ωθούνται να συμμετάσχουν σε πρόσθετες ένοπλες συγκρούσεις ή να ταξιδεύουν ξανά, ώστε να εμπλακούν σε διαφορετικές συγκρούσεις κατά βούληση. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μία, έστω και φαινομενική, τάση των ξένων μαχητών να πολλαπλασιάζονται, γεγονός που είναι ανησυχητικό, δεδομένου ότι το νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται ή θα έπρεπε να εντάσσονται είναι είτε ελλιπές, είτε ανύπαρκτο.⁷⁸

Οι ξένοι μαχητές καριέρας μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: ιδεολογικά καθοδηγούμενοι και αναζητούντες την περιπέτεια. Οι αλλοδαποί μαχητές καριέρας με ιδεολογικό κίνητρο συχνά περνούν μεγάλο χρονικό διάστημα σε μια σύγκρουση και πολεμούν σταθερά για παρόμοιες ιδεολογικές οργανώσεις σε διαφορετικές συγκρούσεις. Μάλιστα, οι ξένοι μαχητές καριέρας συνεχίζουν να επιστρέφουν σε ξένες συγκρούσεις για να διατηρήσουν μια αίσθηση συντροφικότητας που δύσκολα μπορεί να βρεθεί αλλού, ενώ απολαμβάνουν τη συγκίνηση της περιπέτειας.⁷⁹

Εκτός αυτών, όμως, το γεγονός ότι είτε ως άτομα είτε ως μικρές ομάδες, οι έμπειροι ξένοι μαχητές που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να επιστρέψουν στα κράτη καταγωγής τους μπορεί να ακολουθήσουν τη συνείδησή τους ή την κοινωνική πίεση σε επόμενες ζώνες συγκρούσεων. Εκεί, γίνονται κόμβοι σε δίκτυα στρατολόγησης, εκπαιδευτές ή

⁷⁷ Farley, B. R, (2023), σελ 87

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Farley, B.R, (2023),

ακόμη και ηγέτες. Με τον τρόπο αυτό, διαδίδουν τη διεθνή ανασφάλεια και τις πρόσθετες εκδηλώσεις του φαινομένου των ξένων μαχητών. Αλλά, επειδή οι ξένοι μαχητές είναι αυτοκατευθυνόμενοι, μια κινητοποίηση σε ορισμένα κράτη σήμερα μπορεί να γεννήσει μια επόμενη κινητοποίηση που δεν θα είναι αρεστή στα ίδια αυτά κράτη αύριο.⁸⁰

Οι τουρίστες πολέμου

Τέτοιες πρακτικές, μπορούν να οδηγήσουν και σε ένα νέο φαινόμενο μέσα στους κόλπους του φαινομένου των Ξένων Μαχητών, το φαινόμενο των «τουριστών πολέμου» ή «war tourists».⁸¹

Ο όρος "πολεμικός τουρισμός" ορίζεται ως μη κρατικά χρηματοδοτούμενοι πολίτες που ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν ενεργά σε ξένες ή εμφύλιες συγκρούσεις. Ο ορισμός της "κρατικής χορηγίας" εξαρτάται από τις ταξιδιωτικές οδηγίες και η υλική υποστήριξη παρέχεται από την εγγώρια χώρα του πολίτη που ταξιδεύει σε μια ξένη σύγκρουση.⁸²

Επίσης, έχουν τη δυνατότητα να απεμπλακούν από τη σύγκρουση και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους ή σε άλλη χώρα. Οι πολεμικοί τουρίστες έχουν τη δυνατότητα, επίσης, να συνεχίσουν να ταξιδεύουν και να επιστρέφουν στην πατρίδα τους μετά τη συμμετοχή τους σε μια ξένη σύγκρουση. Η συμμετοχή σε ξένες συγκρούσεις ή αναταραχές μπορεί να λάβει πολλές μορφές και οι τουρίστες πολέμου δεν χρειάζεται να είναι οπλισμένοι για να θεωρηθούν τουρίστες πολέμου. Οι τουρίστες πολέμου μπορεί απλώς να ζουν με μαχόμενες μονάδες, να συμμετέχουν σε ταραχές ή να εμπλέκονται σε ενεργές ζώνες συγκρούσεων.⁸³

Πολλοί από αυτούς αποφασίζουν να κάνουν καριέρα στις ξένες μάχες ή να μετατρέψουν τον πολεμικό τουρισμό σε ένα σταθερό χόμπι. Οι ξένοι μαχητές καριέρας μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: ιδεολογικά καθοδηγούμενοι και αναζητούντες την περιπέτεια. Οι αλλοδαποί μαχητές καριέρας με ιδεολογικό κίνητρο συχνά περνούν μεγάλο χρονικό διάστημα σε μια σύγκρουση και πολεμούν σταθερά

⁸⁰ Ibid, σελ 88

⁸¹ Daymon, C./Malet, D., (2020), "Career Foreign Fighters: Expertise Transmission Across Insurgencies". Διαθέσιμο εδώ.

⁸² Ibid

⁸³ Ibid

για παρόμοιες ιδεολογικές οργανώσεις σε διαφορετικές συγκρούσεις. Μάλιστα, οι ξένοι μαχητές καριέρας συνεχίζουν να επιστρέφουν σε ξένες συγκρούσεις για να διατηρήσουν μια αίσθηση συντροφικότητας που δύσκολα μπορεί να βρεθεί αλλού, ενώ απολαμβάνουν τη συγκίνηση της περιπέτειας.⁸⁴

Αυτοί οι δύο τύποι ξένων μαχητών καριέρας αποτελούν υποκατηγορίες του πολεμικού τουρισμού και των ξένων μαχητών γενικότερα, ενσαρκώνουν τα κίνητρα και τη λογική πίσω από τον πολεμικό τουρισμό. Οι πολεμικοί τουρίστες έχουν την πολυτέλεια να βλέπουν τον πόλεμο ως μια υψηλή αδρεναλίνη ή ιδεολογική μάχη. Εν τέλει, η δυνατότητα να βλέπει κανείς τον πολεμικό τουρισμό ως μια έξαρση αδρεναλίνης, διακοπές ή καριέρα τονίζει τα ηθικά και δεοντολογικά ζητήματα του πολεμικού τουρισμού.

Ο ρόλος του κράτους προέλευσης και η αντιμετώπιση

Το διεθνές δίκαιο δεν αναθέτει με σαφήνεια στα κράτη προέλευσης την ευθύνη να συγκρατούν ή να ανακτούν τους υπηκόους τους που επιθυμούν ή όντως γίνονται ξένοι μαχητές. Παρά τις κανονιστικές και υλικές προκλήσεις που θέτει το φαινόμενο των ξένων μαχητών -και παρά τη συχνότητα με την οποία οι ξένοι μαχητές εμφανίζονται σε ένοπλες συγκρούσεις τόσο διεθνούς όσο και μη διεθνούς χαρακτήρα - το φαινόμενο δεν ρυθμίζεται ρητά από το διεθνές δίκαιο⁸⁵. Στην πραγματικότητα, η ονομασία "ξένος μαχητής" δεν αποτελεί καν όρο του διεθνούς δικαίου⁸⁶. Ομοίως, και πιο επικίνδυνα, ελλείψει διεθνούς νομικής ρύθμισης, τα κράτη προέλευσης συχνά φαίνεται να θεωρούν τον επαναπατρισμό των υπηκόων τους που είναι ξένοι μαχητές ως διακριτική ευχέρεια.⁸⁷

Κατά συνέπεια, σε πολλές περιπτώσεις, τα κράτη καταγωγής είναι -ή συμπεριφέρονται σαν να είναι- νομικά ελεύθερα να κάνουν τα στραβά μάτια όταν οι υπήκοοι τους αναχωρούν για ξένες ένοπλες συγκρούσεις και συμμετέχουν σε αυτές και φαίνεται πως αγνοούν τα περαιτέρω ταξίδια των υπηκόων τους σε πρόσθετες συγκρούσεις, όπου μπορεί να εντείνουν τις τρέχουσες καταστάσεις ένοπλης βίας.⁸⁸

⁸⁴ Farley, B.R, (2023),

⁸⁵ Saliternik, M./ Shlomo-Agon, S., (2014), "Proactive International Law", VERFASSUNGSBLOG.

Διαθέσιμο [εδώ](#)).

⁸⁶ Ip, J., (2020), "Reconceptualising the Legal Response to Foreign Fighters". Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁸⁷ Farley, B. R, (2023), σελ 105

⁸⁸ Ibid, σελ 105

Παράλληλα, μερικές φορές, τα κράτη προέλευσης αποτρέπουν ή παρεμποδίζουν τον επαναπατρισμό των υπηκόων τους μετά τη συμμετοχή τους σε ένοπλες συγκρούσεις, επιδεινώνοντας τη διεθνή ανασφάλεια και μεταθέτοντας τα σχετικά με την ασφάλεια βάρη τους σε άλλους παράγοντες του διεθνούς συστήματος.

Δηλαδή δημιουργείται μια αντιφατική κατάσταση, στην οποία τα κράτη, δεδομένου έλλειψης συγκεκριμένων κανόνων περί του φαινομένου, δεν παίρνουν θέση για τις αναχωρήσεις των μελών τους αλλά ταυτόχρονα, όταν αποφασίσουν αν επιστρέψουν, δεν τους δέχονται πίσω, καθώς τους θεωρούν επικίνδυνους για την εσωτερική τάξη και ασφάλεια.⁸⁹

Για να περιοριστεί ή ακόμα και για να αποφύγουν πλήρως την κατάσταση της αταξίας και της μη ελεγχόμενης ροής, τα κράτη προέλευσης, θα πρέπει να δεσμεύονται από κανόνες διεθνούς δικαίου και ο έλεγχος των ροών αυτών να είναι, πλέον, διεθνής υποχρέωση.

Μια τέτοια υποχρέωση μπορεί να βελτιωθεί με την επέκταση των υφιστάμενων αρχών του διεθνούς δικαίου στο φαινόμενο των αλλοδαπών μαχητών και με τη σαφή επιβολή υποχρεώσεων στα κράτη προέλευσης για τη διακοπή του κύκλου ζωής των αλλοδαπών μαχητών. Μια τέτοια ρύθμιση θα πρέπει να υποχρεώνει τα κράτη, πρώτον, να περιορίζουν την αναχώρηση των υπηκόων τους για ξένες ζώνες συγκρούσεων, δεύτερον, να επαναπροωθούν τους υπηκόους τους ή τους μόνιμους κατοίκους τους όταν επιχειρούν να επιστρέψουν- και τρίτον, να διευκολύνουν τον επαναπατρισμό των υπηκόων τους ή των κατοίκων τους όταν κρατούνται στο πλαίσιο μιας ξένης ένοπλης σύγκρουσης.

Η διεθνής κοινότητα έχει επανειλημμένα αντιμετωπίσει είτε την ανάγκη να περιοριστεί η άφιξη ξένων μαχητών σε μια ζώνη σύγκρουσης είτε την ανάγκη να διασφαλιστεί ο τελικός επαναπατρισμός τους μέσω *ad hoc*, *suí generis* προσπαθειών που επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες, υπάρχουσες εκδηλώσεις του φαινομένου.³⁰ Δυστυχώς, αυτές οι κατά περίπτωση προσεγγίσεις του προβλήματος έχουν συμβάλει ελάχιστα στην προώθηση της διεθνούς ασφάλειας μακροπρόθεσμα, περιορίζοντας ή ρυθμίζοντας τις επακόλουθες εκδηλώσεις του φαινομένου. Ακόμα και όταν η διεθνής κοινότητα έχει δείξει τα τελευταία χρόνια μεγαλύτερη προθυμία να αντιμετωπίσει προοπτικά το φαινόμενο των ξένων μαχητών, έχει περιορίσει την αποτελεσματικότητα των ρυθμιστικών της εξορμήσεων συνδέοντάς τις

⁸⁹ Ibid

αντιπαραγωγικά με την "τρομοκρατία". Όμως, η διεθνής ειρήνη, η ασφάλεια και η σταθερότητα μπορούν και πρέπει να βελτιωθούν με τη σαφή επιβολή υποχρεώσεων στα κράτη προέλευσης για τη διακοπή του τυπικού κύκλου ζωής των αλλοδαπών μαχητών που διανύουν οι υπήκοοί τους.⁹⁰

Επομένως, οποιοσδήποτε κανόνας θεσπίζεται θα πρέπει να υποχρεώνει τα κράτη, πρώτον, να περιορίζουν την αναχώρηση των υπηκόων τους ή των σκατοίκων τους για ξένες ζώνες συγκρούσεων, δεύτερον, να επαναπροωθούν τους υπηκόους τους ή συνήθεις κατοίκους τους όταν επιχειρούν να επιστρέψουν και τρίτον, να διευκολύνουν τον επαναπατρισμό τους όταν κρατούνται στο πλαίσιο ξένης ένοπλης σύγκρουσης. Είναι σημαντικό ότι οι υποχρεώσεις αυτές θα αποτελούσαν προοδευτική επέκταση των υφιστάμενων απαιτήσεων του διεθνούς δικαίου που απαιτούν από τα κράτη να απέχουν από την άμεση ή έμμεση ανάμειξη στις εσωτερικές ή εξωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών και να επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια για την πρόληψη της βλάβης άλλων κρατών που προέρχεται από το έδαφός τους. Επιπλέον, η υποχρέωση των κρατών καταγωγής να επαναπατρίζουν τους υπηκόους τους που γίνονται ξένοι μαχητές όταν συλλαμβάνονται κατά τη διάρκεια ένοπλης σύγκρουσης θα αντανakλούσε την επέκταση των υφιστάμενων ρητών ή σιωπηρών υποχρεώσεων που απορρέουν τόσο από το γενικό δημόσιο διεθνές δίκαιο όσο και από το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο σε γενικές γραμμές ανάλογες περιστάσεις. Αυτό είναι ένα μετριοπαθές επιχείρημα. Ωστόσο, αναθέτοντας με σαφήνεια στα κράτη προέλευσης διεθνείς νομικές υποχρεώσεις όσον αφορά τους υπηκόους που συμμετέχουν σε ένοπλες συγκρούσεις στο εξωτερικό, η επέκταση των ανωτέρω αρχών θα αντιμετώπιζε τις διαρθρωτικές αδυναμίες που υπάρχουν σήμερα στο διεθνές σύστημα και συμβάλλουν στην παράταση και την επανάληψη του φαινομένου των αλλοδαπών μαχητών -και της μη ιδεολογικής διεθνούς ανασφάλειας που αντιπροσωπεύει- σε διάφορες ιστορικές περιόδους. Αυτή η προτεινόμενη επέκταση των υφιστάμενων διεθνών νομικών αρχών στο φαινόμενο των ξένων μαχητών θα μπορούσε να επιτευχθεί ταχύτερα με την υιοθέτηση ενός νέου ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που θα βασίζεται στα ψηφίσματα 217031 και 2178 του Συμβουλίου Ασφαλείας.⁹¹

⁹⁰ Farley, B. R, (2023), σελ 96

⁹¹ Ibid , σελ 75-77

Επομένως, η αποτελεσματική διεθνής νομική ρύθμιση του φαινομένου των ξένων μαχητών πρέπει να λαμβάνει υπόψη τι είναι το φαινόμενο, τις κανονιστικές και υλικές προκλήσεις που θέτει στο διεθνές σύστημα και τον ρόλο που διαδραματίζουν τα κράτη στην επανάληψη και την παράτασή του. Οι δύο τελευταίες εκτιμήσεις, ειδικότερα, τόσο δικαιολογούν τη διεθνή νομική ρύθμιση του φαινομένου όσο και το περιεχόμενο της εν λόγω ρύθμισης.

Σήμερα, ξένοι μαχητές συμμετέχουν και στις δύο πλευρές της διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας.⁹²

Μέχρι τον Μάρτιο του 2023, από 2.000 έως περισσότερους από 20.000 ξένους μαχητές από τουλάχιστον πενήντα δύο κράτη προέλευσης φέρονται να έχουν ενταχθεί στην Ουκρανία στον αγώνα της κατά της Ρωσίας.⁹³ Ομοίως, σε όλο το σύμπλεγμα των ένοπλων συγκρούσεων που λαμβάνουν χώρα στη Συρία από το 2011, έως και 80.000 ξένοι υπήκοοι έχουν ταξιδέψει ή έχουν σταλεί στη Συρία για να πολεμήσουν προς υποστήριξη του καθεστώτος Άσαντ στις προσπάθειές του να διατηρήσει τον έλεγχο.⁹⁴

Για αυτό, οι κανονιστικές προκλήσεις και οι προκλήσεις ασφαλείας που θέτει το φαινόμενο των ξένων μαχητών ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα των ένοπλων συγκρούσεων στις οποίες συμμετέχουν, τη φύση των κομμάτων στα οποία ανήκουν ή τις τακτικές που χρησιμοποιούν, οι ξένοι μαχητές προκαλούν την υπάρχουσα διεθνή τάξη τόσο από κανονιστική άποψη όσο και από άποψη ασφαλείας, χρήζουν αντιμετώπισης.

Η αντιμετώπιση μπορεί να γίνει μέσω δίωξης στο κράτος το οποίο βρίσκονται.

Ωστόσο, οι έρευνες επισημαίνουν τη συχνή έλλειψη διαφάνειας στις δικαστικές διαδικασίες, τη χρήση της θανατικής ποινής, την εκτεταμένη πρακτική των βασανιστηρίων, την περιορισμένη ή ανύπαρκτη πρόσβαση σε συνήγορο υπεράσπισης στα δικαστήρια και την επιβολή ποινών ελλείψει κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και την κατάρρευση ενός σωστά λειτουργικού δικαστικού συστήματος τόσο στη Συρία όσο και στο Ιράκ. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι υπό αυτές τις συνθήκες είναι απίθανο οι ξένοι μαχητές και οι οικογένειές τους θα τύχουν δίκαιης δίκης σύμφωνα με το θεμελιώδες

⁹² Mehra, T./ Thorley, A, (2022)

⁹³ Guarino, M., (2022), "Foreign Fighters in Ukraine Speak Out on Their Willingness to Serve: 'I Had to Go,' ABC NEWS. Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁹⁴ Ford, R., (2019), "The Syrian civil war: a new stage, but is it the final one", , Middle East Institute. Διαθέσιμο [εδώ](#).

δικαίωμα του δίκαιη διαδικασία, θα πρέπει να αποφεύγεται η τοπική δίωξη στις χώρες αυτές.⁹⁵

Διαφορετικά, θα μπορούσαν να διώκονται από ένα διεθνές ή υβριδικό δικαστήριο που θα συσταθεί βάσει του κεφαλαίου VII του ΟΗΕ Χάρτη Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Σουηδίας και των Κάτω Χωρών, έχουν υποστηρίξει αυτή την επιλογή πολιτικής, διότι θα μπορούσε να αποφύγει ορισμένες από τις δυσκολίες που απορρέουν από την τοπική δίωξη των ξένων μαχητών στη Συρία και το Ιράκ.

Επιπλέον, θα ικανοποιούσε την ανάγκη δίωξης των ξένων μαχητών για εγκλήματα που μπορεί να έχουν διαπραχθεί σε μαζική κλίμακα σύμφωνα με το ΔΑΔ. Η ίδρυση ενός τέτοιου δικαστηρίου, ωστόσο, αναγνωρίζεται γενικά ως πολιτικά και νομικά περίπλοκο, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τον χρόνο, τους πόρους και τη συνεργασία που απαιτείται.⁹⁶

Διαφορετικά, τα κράτη θα μπορούσαν να επαναπατρίσουν τους υπηκόους τους, ωστόσο αυτό ελοχέει κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια. Βέβαια, θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με ένταξη των ατόμων που επιστρέφουν σε προγράμματα κοινωνικής επανένταξης.

Σε περίπτωση που δεν ληφθεί κανένα μέτρο από τα παραπάνω, τότε τα κράτη υποδοχής, σημαίνει πως δεν είναι διατεθειμένα να δώσουν λύση ή να επιτρέψουν κάποια επιστροφή.

Τα κράτη καταγωγής μπορούν επίσης να συμβάλουν στην παράταση του φαινομένου των ξένων μαχητών αρνούμενα ή παρεμποδίζοντας την επιστροφή των υπηκόων τους ή των συνήθων κατοίκων τους όταν αυτοί επιδιώκουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, όταν λήξει η ένοπλη σύρραξη στην οποία προσπάθησαν να συμμετάσχουν ή όταν έχουν συλληφθεί στο πλαίσιο μιας τέτοιας ένοπλης σύρραξης. Από την πλευρά τους, τα παραμένοντα κράτη μπορούν να συμβάλουν στην κλιμάκωση ή την παράταση των ροών ξένων μαχητών επιτρέποντας σε ξένους εθελοντές να διέλθουν από το έδαφός τους για να φθάσουν σε μια ζώνη σύγκρουσης ή παρέχοντάς τους ασφαλές καταφύγιο κατά τη διάρκεια ή μετά την ένοπλη σύγκρουση στην οποία συμμετέχουν.

⁹⁵ICRC, (2021), “Unfolding the case of returnees: How the European Union and its member States are addressing the return of foreign fighters and their families”. Διαθέσιμο εδώ.

⁹⁶ibid

Τα κίνητρα των κρατών προέλευσης για να επιτρέψουν στους υπηκόους τους να αναχωρήσουν για ξένες ζώνες συγκρούσεων είναι ποικίλα και αλληλεπιδρούν. Ορισμένες φορές η έγκριση ή η ανοχή του κράτους καταγωγής για τη στρατολόγηση ξένων μαχητών προκύπτει από την κυβερνητική συμπάθεια προς τους στόχους του εμπόλεμου μέρους που σκοπεύουν να υποστηρίξουν οι μαχητές.⁹⁷ Σε άλλες περιπτώσεις, τα κράτη καταγωγής μπορεί να ελπίζουν να αποκομίσουν βραχυπρόθεσμα εσωτερικά πολιτικά οφέλη ή οφέλη για την ασφάλεια από το να επιτρέψουν σε επίδοξους εγχώριους αντιφρονούντες να εγκαταλείψουν το έδαφός τους και να συμμετάσχουν σε έναν μακρινό αγώνα. Εναλλακτικά, τα κράτη καταγωγής μπορεί να ενθαρρύνουν ή να ανέχονται τη στρατολόγηση και τη διέλευση ξένων μαχητών για να επιτύχουν ή να υποστηρίξουν τους δικούς τους στόχους εξωτερικής πολιτικής.⁹⁸

Τα κράτη προέλευσης παίζουν επίσης ρόλο στην παράταση του φαινομένου των ξένων μαχητών υιοθετώντας τελικά αντιπαραγωγικές πολιτικές που εμποδίζουν ή αποτρέπουν την επιστροφή των υπηκόων τους. Η αποτυχία των κρατών προέλευσης να επαναπατρίσουν και να επανεντάξουν τους υπηκόους τους που έχουν γίνει ξένοι μαχητές φαίνεται να αποτελεί σημαντικό παράγοντα παράτασης του φαινομένου των ξένων μαχητών

Ταυτόχρονα, τα παρακείμενα κράτη μπορεί να συμβάλλουν στην επιμονή του φαινομένου των ξένων μαχητών παρέχοντας στους ξένους μαχητές ασφαλές καταφύγιο ή ανεχόμενα τη διέλευση των ξένων μαχητών από το έδαφός τους.¹⁰⁹ Όπως τα κράτη προέλευσης που ανέχονται τη στρατολόγηση ξένων μαχητών, αυτά τα τρίτα κράτη μπορεί να επιτρέπουν στους ξένους μαχητές να χρησιμοποιούν το έδαφός τους για την επιδίωξη των δικών τους εσωτερικών πολιτικών στόχων ή στόχων εξωτερικής πολιτικής, ή από ιδεολογική συμπάθεια.⁹⁹

Ταυτόχρονα, όμως, το ίδιο το φαινόμενο επαναλαμβάνεται επίμονα τα τελευταία 250 χρόνια, γεγονός που υποδηλώνει ότι πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο μιας διεθνούς νομικής ρύθμισης. Πρόκειται περί μιας διεθνούς πρόκλησης ασφάλειας που αξίζει διεθνούς νομικής ρύθμισης. Και το διεθνές δίκαιο είναι σε θέση να μετριάσει τις προκλήσεις διεθνούς ασφάλειας που θέτει το φαινόμενο των ξένων μαχητών.

⁹⁷ Zelin, A., (2020), "YOUR SONS ARE AT YOUR SERVICE: TUNISIA'S MISSIONARIES OF JIHAD".

Διαθέσιμο [εδώ](#).

⁹⁸ Arielli σελ 150

⁹⁹ Hafez, M., (2009), "Jihad after Iraq: Lessons from the Arab Afghans", σελ 84. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Κρίσιμα, η επανάληψη, η κλίμακα και η παράταση των κινητοποιήσεων των ξένων μαχητών φαίνεται να συνδέονται, τουλάχιστον εν μέρει, με τις πολιτικές επιλογές των κρατών προέλευσης¹⁰⁰

Συμπεράσματα

Οι ξένοι μαχητές δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Υπήρχαν και υπάρχουν στη διεθνή κοινότητα και εμπλέκονται σε διάφορες ένοπλες συρράξεις ανά την υφήλιο κατά διαστήματα.

Αν και δεν υπάρχει ένας σαφής ορισμός για αυτούς, ο επικρατέστερος είναι ο ορισμός που έδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα με τον οποίο, πρόκειται περί ατόμων που εγκαταλείπουν τη χώρα τους με σκοπό να συμμετέχουν σε ένοπλες συρράξεις και τρομοκρατικές ενέργειες.

¹⁰⁰ Farley, σελ 95

Το ζήτημα με τον ορισμό αυτών, όμως, είναι το γεγονός ότι επικεντρώνεται σε μία πολύ συγκεκριμένη κατηγορία, την οποία μάλιστα δημιούργησε, και εξισώνει του ξένους μαχητές με τρομοκράτες, ενώ στην πραγματικότητα οι ξένοι μαχητές δεν σχετίζονται απόλυτα και μόνο με την τρομοκρατία.

Στην ουσία πρόκειται για άτομα, τα οποία αναχωρούν από την χώρα καταγωγής ή μόνιμης διαμονής τους με σκοπό να συμμετέχουν σε κάποια ένοπλη σύρραξη.

Η άμεση σύνδεση με την τρομοκρατία, έγινε περίπου 20 χρόνια πριν, από την επίθεση στους δίδυμους πύργους και έπειτα, ειδικότερα με τη σύνδεση με το Αφγανιστάν και την Αλ Κάιντα.

Με Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, ποινικοποιήθηκε η μετακίνηση προς τη συγκεκριμένη χώρα, οποιοδήποτε είδος βοήθειας, μπορούσε να αποτελέσει λόγο δώξης και όλος ο δυτικός κόσμος, πολιτική και κοινωνία, κυριευτήκαν από ανασφάλεια. Πράγματι, ορισμένες επιθέσεις έλαβαν χώρα με αποκορύφωμα το 2015, ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα, το 2019 το Χαλιφάτο διαλύθηκε και οι αναφορές και οι έρευνες για τους ξένους τρομοκράτες μαχητές μειώθηκαν ή και οριστικοποιήθηκαν.

Ωστόσο, αν και η προσοχή στράφηκε σχεδόν εξ ολοκλήρου στο κομμάτι της τρομοκρατίας, του φόβου και της επιθετικότητας, στην πραγματικότητα, οι ξένοι μαχητές δεν έχουν σχέση με τρομοκρατικά κίνητρα. Στην πραγματικότητα, τα κίνητρά τους αποτελούνται κυρίως από ιδεολογικούς, προσωπικούς, θρησκευτικούς, ακόμα και κοινωνικούς λόγους, με βασικότερο και ισχυρότερο, όμως, να παραμένει ο ιδεολογικός παράγοντας.

Αυτή είναι και η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των ξένων μαχητών που μετακινήθηκαν προς τη Συρία και αυτών που μετακινήθηκαν προς την Ουκρανία.

Σε αντίθεση με τη σύγχρονη κατάσταση, που τα άτομα που μετακινήθηκαν στην Ουκρανία, ταυτίστηκαν με αισθήματα αλληλεγγύης και υπεράσπισης της δημοκρατίας, όσοι μετακινήθηκαν προς Συρία, συνδέθηκαν με την πιο εξτρεμιστική μορφή του Ισλάμ, γεγονός που τους έκανε επικίνδυνους για τη δημόσια ασφάλεια κατά την επιστροφή τους.

Η εξτρεμιστική ιδεολογία με την οποία ήρθαν σε επαφή και υπηρέτησαν, όσο καιρό, βρίσκονταν εκεί, δημιουργούσε τον κίνδυνο να έχουν δημιουργηθεί εχθρικά

αισθήματα προς τη δύση και σε συνδυασμό με το δόγμα περί ιερού πολέμου και τα πολλαπλά καλέσματα επίθεσης προς τη δύση, τους καθιστούσε απειλή.

Το παραπάνω διαφαίνεται και σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, καθώς το Συμβούλιο Ασφαλείας, προχώρησε σε Ψηφίσματα αυστηρού ύφους και μέτρων. Όπως έχει αναφερθεί ήδη, απαγορεύτηκε η μετακίνηση, η συμμετοχή, οποιαδήποτε μορφή βοήθειας. Τα κράτη είχαν την ελευθερία πλέον να προχωρήσουν και σε διώξεις, ενώ έγιναν συστάσεις για συγκρότηση ενός δικτύου συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών με σκοπό να αποτραπούν οι ροές.

Πρωτότυπο ήταν και το μέτρο των λιστών παρακολούθησης, που έως νωρίτερα τέτοια μέτρα είχαν ληφθεί μόνο για γνωστούς στις Αρχές τρομοκράτες. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε αίσθημα απειλής και κινδύνου, επομένως και τα μέτρα καταπολέμησης, ήταν ανεκτό να είναι αυστηρότερα.

Μάλιστα, εκτός από τα Ψηφίσματα, δεν υπάρχει κάποιος κανόνας διεθνούς δικαίου, που να αναφέρεται στο ζήτημα, δεν υπάρχουν καταγεγραμμένες και συγκεκριμένες υποχρεώσεις κρατών απέναντι στο φαινόμενο. Τα μόνα μέτρα που υπάρχουν είναι τα Ψηφίσματα, τα οποία, όμως, έχουν έναν πολύ συγκεκριμένο αυστηρό χαρακτήρα αλλά και μία κατεύθυνση, ταυτίζουν δηλαδή τους ξένους μαχητές με την τρομοκρατία, ενώ, όπως έχει προαναφερθεί, οι ξένοι μαχητές δεν εμπλέκονται κατά κανόνα με τρομοκρατικές ενέργειες και ομάδες.

Εκτός των παραπάνω, το ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο, σημαίνει ότι τους αναλογεί μόνο το καθεστώς προστασίας που ορίζει το Κοινό Άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης περί ελάχιστων κοινών εγγυήσεων, άρα απαγόρευση βασανιστηρίων και εξευτελιστικής μεταχείρισης.

Η αίσθηση κινδύνου, που διαφαίνεται και μέσα από τη λήψη μέτρων, αυξήθηκε, όταν αρκετοί άρχισαν να επιστρέφουν.

Εκ πρώτης όψεως, οι επιστρέφοντες θεωρούνται απειλή για την ασφάλεια, εφόσον είναι πιθανό να έχουν εξοικειωθεί με εξτρεμιστικές ιδεολογίες, να έχουν ριζοσπαστικοποιηθεί, να έχουν λάβει εκπαίδευση σχετική με την τρομοκρατία ή/και να έχουν αποκτήσει εμπειρία σε συγκρούσεις. Κατά συνέπεια, ενδέχεται να επιστρέψουν στη χώρα τους για να διαπράξουν οι ίδιοι τρομοκρατικές επιθέσεις, καθώς και για να διευκολύνουν τις υλικότεχνικές, οικονομικές και στρατολογικές

δραστηριότητες στην πατρίδα τους. Ωστόσο, δεν πρέπει να λησμονείται ότι τα κίνητρα για την επιστροφή μπορεί επίσης να απορρέουν από την απογοήτευση από την Da'esh ή άλλες ένοπλες ομάδες στις οποίες μπορεί να έχουν ενταχθεί, καθώς και από το ψυχολογικό και σωματικό τραύμα που προκαλεί η συμμετοχή σε πολεμικές επιχειρήσεις, πολλοί επιστρέφοντες θα χρειαστούν επίσης βοήθεια για την επανένταξη στην κοινωνία, την επιστροφή στην κανονική ζωή και την αντιμετώπιση πιθανών ψυχικών ασθενειών.

Παρόλα αυτά, το πρώτο σενάριο επικράτησε, δηλαδή ότι αποτελούν απειλή, για αυτό και οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης, ήταν αφενός η δίωξη των ξένων μαχητών σε διεθνή ή υβριδικά δικαστήρια.

Αυτό θα σήμαινε ότι οι ξένοι μαχητές θα μπορούσαν να διώκονται από ένα διεθνές ή υβριδικό δικαστήριο που θα συσταθεί βάσει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Σουηδίας και των Κάτω Χωρών, έχουν υποστηρίξει αυτή την επιλογή πολιτικής, διότι θα απέφευγε ορισμένες από τις δυσκολίες που απορρέουν από την τοπική δίωξη των ξένων μαχητών στη Συρία και το Ιράκ, θα αντιμετώπιζε την απειλή για την ασφάλεια και θα ικανοποιούσε την ανάγκη να διώκονται οι ξένοι μαχητές για εγκλήματα, που μπορεί να έχουν διαπραχθεί. Η ίδρυση ενός τέτοιου δικαστηρίου, ωστόσο, αναγνωρίζεται γενικά ότι παρουσιάζει πολιτικές και νομικές περιπλοκές, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τον απαιτούμενο χρόνο, τους πόρους και τη συνεργασία.

Η πιθανότητα να γίνει κάτι αντίστοιχο σε τοπικά δικαστήρια, έχει επίσης προβλήματα, καθώς σε χώρες, όπως η Συρία, λόγω καθεστώτος, οι κατηγορούμενοι κινδυνεύουν να βρεθούν αντιμέτωποι με τη θανατική ποινή, ενώ ταυτόχρονα, δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός που να μπορεί να εξασφαλίσει τη δίκαιη δίκη. Επιπλέον, η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων είναι σχεδόν αδύνατη.

Και φυσικά, εκτός των παραπάνω, η δίωξη των ατόμων που επιστρέφουν, μπορεί να είναι πολύ δαπανηρή.

Λιγότερο δαπανηρό μέτρο, είναι αυτό της αποτροπής της επιστροφής.

Η αποτροπή της επιστροφής των Ξένων Μαχητών μπορεί να επιτευχθεί με τη λήψη του μέτρου της διαγραφής της ιθαγένειας και αφήνοντάς τους στην κατάσταση της ανιθαγένειας.

Μία τέτοια κατάσταση σημαίνει ότι αφενός τα άτομα αυτά εμποδίζονται από οποιαδήποτε μετακίνηση, αφετέρου, όμως, έρχεται σε σύγκρουση με τα ανθρώπινα δικαιώματά τους αλλά και το Το άρθρο 8 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1961 για τη μείωση της ανιθαγένειας απαγορεύει στα συμβαλλόμενα μέρη να στερούν από τα άτομα την ιθαγένειά τους εάν μια τέτοια απόφαση θα τα καθιστούσε ανιθαγενή, το άρθρο 15 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απαγορεύει την αυθαίρετη στέρηση της ιθαγένειας.

Ωστόσο, αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ακόμα και σήμερα, πολλοί που ταξίδεψαν προς τη Συρία να μην μπορούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών και να παραμένουν εγκλωβισμένοι σε ένα αποτυχημένο κράτος, στο οποίο υπάρχει και κίνδυνος για τη ζωή τους. Η αδυναμία επαναπατρισμού έχει προκύψει λόγω των παραπάνω μέτρων και Ψηφισμάτων, που επέτρεπαν, ως μέτρο αντιμετώπισης και προστασίας της εσωτερικής δημόσιας ασφάλειας, την διαγραφή της ιθαγένειας, παρόλο που σαν πρακτική απαγορεύεται από το διεθνές δίκαιο και το Σύμφωνο κατά της ανιθαγένειας.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η επιλογή του επαναπατρισμού σε συνδυασμό με προγράμματα επανένταξης, φαίνεται πως είναι η συνετότερη λύση.

Αφενός, τα άτομα καταφέρνουν να επιστρέψουν στην ασφάλεια των οικείων τους αλλά και του κράτους καταγωγής τους και αφετέρου, έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν σε προγράμματα επαναπατρισμού ή και ψυχολογικής βοήθειας, ώστε οποιοσδήποτε κίνδυνος, που υπάρχει πιθανότητα να διατρέχει η κρατική ασφάλεια, λόγω εξτρεμιστικός αντιλήψεων, να μπορέσει να ξεπεραστεί.

Αν και σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί επαναπατρισμοί μετά από πιέσεις σημαντικών οργανισμών, όπως ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, άλλων ανθρωπιστικών οργανώσεων και συγγενών, υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός ατόμων που δεν μπορούν ακόμα να επιστρέψουν στους οικείους τους.

Γίνεται αντιληπτό ότι απέναντι στο πρώτο σύγχρονο κύμα ξένων μαχητών, η έλλειψη συγκεκριμένων κανόνων διεθνούς δικαίου αλλά και η ταύτισή τους με τον

εξτρεμισμό και την τρομοκρατία οδήγησε σε μία προσέγγιση, όπου τον κύριο λόγο είχε η πολιτική και η αίσθηση της απειλής και του κινδύνου που δημιουργήθηκε.

Η καλλιέργεια ενός πλαισίου κινδύνου και φόβου, επέτρεψε τη λήψη αυστηρών μέτρων, χωρίς να ληφθούν υπόψιν αρχές όπως η προαναφερθείσα της διπλωματικής προστασίας αλλά και το πρωτοφανές γεγονός της θεσμοθέτησης μέτρων από το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Στα Ψηφίσματά του το Συμβούλιο θεσμοθετεί μέτρα καταπολέμησης με νομική ισχύ, χρησιμοποιεί δηλαδή μια εξουσία που, σύμφωνα με το καταστατικό, έχει η Γενική Συνέλευση.

Η συγκεκριμένη πρακτική είναι απόρροια της πολιτικής άποψης που επικράτησε ότι οι ξένοι μαχητές είναι συνδεδεμένοι με την τρομοκρατία. Φάνηκε, δηλαδή, ότι οι κανόνες του διεθνούς δικαίου, ορισμένες φορές και κυρίως όταν πρόκειται περί κρατικής ασφάλειας, μπορούν να «πλαστούν» σύμφωνα με τις περιστάσεις.

Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας, ήταν πολύ ηπιότερη σε σχέση με όσους είχαν ταξιδέψει λίγα χρόνια πριν προς Συρία. Ουδεμία συσχέτιση με τρομοκρατία δεν έγινε και ουδεμία δήλωση περί απειλής. Το κλίμα για τους ξένους μαχητές δεν χαρακτηρίστηκε από έντονη κινδυνολογία και δεν έγινε προσπάθεια λήψης άμεσων μέτρων για περιορισμό των ροών. Σε επίπεδο διεθνούς δικαίου, δεν υπήρξε κανένας κανόνας, σε επίπεδο ΟΗΕ, δεν υπήρξε κανένα ψήφισμα αλλά σε πολιτικό επίπεδο, υπήρξε υποστήριξη, ενώ σε κοινωνικό, δεν αντιμετωπίστηκαν ως κίνδυνος και τρομοκράτες αλλά ως ήρωες.

Η έμμεση πολιτική υποστήριξη και η άμεση κοινωνική, μπορεί να μην επηρέασαν συγκεκριμένα κανόνες του διεθνούς δικαίου, αφού δεν υπάρχουν, επηρέασαν, όμως, τη βάση του διεθνούς δικαίου, που είναι το κράτος.

Αμφισβητείται το μονοπώλιο του κράτους στη χρήση βίας, όταν υπάρχουν ιδιώτες που κατά βούληση αποφασίζουν να ενταχθούν σε ένοπλες ομάδες, είτε κρατικές, είτε μη και να πολεμήσουν σύμφωνα με τα δικά τους πιστεύω και ιδανικά και όχι υπέρ ενός κεντρικού κρατικού σκοπού.

Επιπλέον, δημιουργούνται και πιο πρακτικά προβλήματα, όπως το ότι αυξάνεται χρονικά η διάρκεια των συρράξεων, εφόσον τα μέρη εμπλουτίζονται με νέους συμμετέχοντες αλλά γεννάται ξανά και το ζήτημα του επαναπατρισμού.

Αν και στην προκειμένη περίπτωση, το πλαίσιο δεν είναι τόσο αυστηρό, όσο ήταν για τη Συρία, αυτό δεν σημαίνει ότι οι άνθρωποι που επιστρέφουν μπορούν να ενταχθούν άμεσα και ομαλά ξανά στην κοινωνία και την προηγούμενη ζωή τους. Χρειάζεται κρατική μέριμνα και προγράμματα επανένταξης, που ακόμα δεν έχουν υλοποιηθεί.

Και τέλος, δεν πρέπει να λησμονάται ένα ακόμα μεγάλο ζήτημα, που επηρεάζει άμεσα το διεθνές δίκαιο. Η χρόνια παρουσία των ξένων μαχητών στις συρράξεις σε συνδυασμό με την έλλειψη συγκεκριμένου πλαισίου διεθνούς δικαίου, άρα και έλλειψη συγκεκριμένων υποχρεώσεων από τα κράτη προέλευσης, έχει οδηγήσει στη δημιουργία, ενός νέου δρώντα στη διεθνή σκακιέρα.

Πρόκειται αφενός για τους ξένους μαχητές καριέρας και αφετέρου, για τους τουρίστες πολέμου.

Οι δύο κατηγορίες μοιάζουν αρκετά, με τη διαφορά ότι η δεύτερη είναι λιγότερο αυστηρή. Στην ουσία, πρόκειται περί ανθρώπων, που δεν επιστρέφουν μετά το τέλος μιας σύρραξης στην πατρίδα τους αλλά συνεχίζουν ως ξένοι μαχητές και σε άλλες συρράξεις = . Μάλιστα, με την εμπειρία και τις γνώσεις που αποκτούν, μπορούν να διεκδικήσουν μέχρι και θέσεις σημαντικής ευθύνης.

Το πρόβλημα είναι, όμως, ότι έτσι δημιουργούνται ισχυρές στρατιωτικές μονάδες, που στο μέλλον, μπορούν να απειλήσουν την κρατική ασφάλεια. Για παράδειγμα, μπορούν να ιδρύσουν δική τους παραστρατιωτική ομάδα.

Δεν περιορίζονται από κανένα κανόνα και μεταφέρονται από τη μία σύρραξη στην άλλη, αψηφώντας την θεσμοθετημένη κυριαρχία του κράτους από το διεθνές δίκαιο.

Σε παρόμοια κατηγορία ανήκουν και οι τουρίστες πολέμου. Και οι συγκεκριμένοι πηγαίνουν σε συρράξεις αλλά συνήθως τα κίνητρά τους είναι διαφορετικά. Δηλαδή, στην πρώτη περίπτωση, ένας «επαγγελματίας» είτε θέλει να ανέβει στην ιεραρχία, είτε υποστηρίζει πραγματικά το μέλος με το οποίο συμμετέχει, είτε ανήκει στους ανθρώπους που δεν μπορούν να επαναπατριστούν και η μόνη λύση για την επιβίωσή του, είναι να συνεχίσει σε άλλη σύρραξη. Στην δεύτερη περίπτωση, τα κίνητρα είναι είτε κοινωνικά, είτε ψυχολογικά. Αρκετοί άνθρωποι το θεωρούν ως εμπειρία ζωής και ψυχαγωγίας, δεν υπάρχει ένας βαθύτερος σκοπός, για αυτό και συνήθως η παρουσία τους σε συρράξεις κρατάει λίγο.

Η μετακίνηση ανθρώπων και η συμμετοχή σε συρράξεις τρίτων χωρών, εκθέτει το κράτος και το καθιστά υπεύθυνο, ειδικά όταν οι υπήκοοι του διαπράττουν εγκλήματα πολέμου.

Ωστόσο, η έλλειψη κανόνων διεθνούς δικαίου, που να δεσμεύουν τα κράτη και να ορίζουν υποχρεώσεις, έχει οδηγήσει στην υπερίσχυση της πολιτικής και στην υποστήριξη ή αποδοκιμασία του φαινομένου, αναλόγως τα μέλη της εκάστοτε σύρραξης, γι' αυτό και η θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων κρίνεται απαραίτητη για τη διαχείριση του φαινομένου.

Επίλογος

Από τα παραπάνω διαφαίνεται πως το φαινόμενο των ξένων μαχητών είναι διαχρονικό και παγκόσμιο, ωστόσο ακόμα δεν έχει καταφέρει να δημιουργηθούν ένας ξεκάθαρος ορισμός και ξεκάθαροι κανόνες διεθνούς δικαίου, ώστε να πλαισιωθεί.

Οι μετακινήσεις ιδιωτών, όμως, με σκοπό τη συμμετοχή σε συρράξεις, είτε για ιδεολογικούς λόγους, θρησκευτικούς, κοινωνικούς, κατάφεραν να απασχολήσουν την πολιτική ηγεσία κατά καιρούς αλλά και να αμφισβητήσουν κανόνες διεθνούς δικαίου.

Πιο συγκεκριμένα, οι ξένοι μαχητές, ειδικά από το 2001 και έπειτα και με αποκορύφωμα τον πόλεμο της Συρίας, απασχόλησαν, γιατί συνδέθηκαν με την τρομοκρατία, τον κίνδυνο, τον φόβο και τις απειλές κατά τις κρατικής ασφάλειας. Για

αυτόν τον λόγο, το Συμβούλιο Ασφαλείας προχώρησε σε Ψηφίσματα με προτεινόμενα μέτρα από τη συνεργασία των κρατών, μέχρι λίστες παρακολούθησης και διαγραφή ιθαγενειών.

Φυσικά, τέτοιου είδους μέτρα απαγορεύονται από το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, ωστόσο επιτράπηκαν, γιατί θεωρήθηκε ότι είναι απαραίτητα για την προστασία της κρατικής ασφάλειας. Βέβαια, οι άνθρωποι που έγιναν αποδέκτες αυτών των μέτρων, έμειναν απροστάτευτοι. Ακόμα και σήμερα, αρκετές χιλιάδες, ανάμεσά τους και μικρά παιδιά, δεν μπορούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους, καθώς είναι ανεπιθύμητοι, χωρίς κάποια κρατική μέριμνα, γιατί συνδέθηκαν με την τρομοκρατία, άρα και με την απειλή.

Αντίθετα, στην επανεμφάνιση ξένων μαχητών στον σύγχρονο πόλεμο της Ουκρανίας, η αντιμετώπιση είναι διαφορετική. Χαρακτηρίζονταν ως ήρωες και αλτρουιστές, υπέρμαχοι της ασφάλειας και της ειρήνης. Παράλληλα, δεν υπήρξε κάποιο ψήφισμα του Συμβουλίου, ούτε και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχει δηλαδή ένα δίπολο στον τρόπο χρήσης του διεθνούς δικαίου, των κανόνων του και των θεσμών του, το οποίο φαίνεται πως, στην προκειμένη περίπτωση, σε επίπεδο ηγεσίας, χρησιμοποιήθηκε ανάλογα με το ποιο μέλος της σύρραξης υποστηρίζουν οι ξένοι μαχητές. Δηλαδή, η υποστήριξη της Συρίας θεωρήθηκε απειλή λόγω της επαφής τους με το Ισλάμ και τον εξτρεμισμό, ενώ τα άτομα που μετακινήθηκαν προς την Ουκρανία, δεν δημιούργησαν αισθήματα φόβου σε πολιτική και κοινωνία, γιατί συμμετείχαν σε έναν συμβατικό και γεωγραφικά καθορισμένο πόλεμο, εν αντιθέσει με τον δογματικό πόλεμο της Συρία και τα καλέσματα απανταχού υποστηρικτών.

Επομένως, ο τρόπος αντιμετώπισης εξαρτάται από το είδος του πολέμου τον οποίο μετακινούνται για να υποστηρίξουν. Επειδή, όμως, και αυτό μπορεί να είναι ασαφές πολλές φορές, θα ήταν χρήσιμη η θέσπιση συγκεκριμένου ορισμού και κριτηρίων για το ποιος θεωρείται ξένος μαχητής, ώστε να μπορούν να λαμβάνονται και τα κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης.

Για τον περιορισμό και τη διευθέτηση του ζητήματος, ειδικά σε μία εποχή, που πολλοί αμφισβητούν το διεθνές δίκαιο λόγω του ξαφνικού νέου ρωσο-ουκρανικού πολέμου, η θέσπιση κανόνων κρίνεται απαραίτητη, όχι μόνο για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο, που ακόμα κινείται σε χαμηλά αλλά όχι ασήμαντα ποσοστά αλλά κυρίως,

για να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο, που θα μπορεί να προλάβει καταστάσεις και μία πιθανή έξαρση του φαινομένου.

Κείμενα Τεκμηρίωσης

Ξενόγλωσση Αρθρογραφία

- Arielli, N., (2017), “From byron to bin laden: a history of foreign war volunteers”, Harvard University Press. Διαθέσιμο [εδώ](#).

- Baker, C., (2019), “The threat of the returning foreign fighter”, σελ 439-440. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Bakke, K., (2014), “Help wanted? The mixed record of foreign fighters in domestic insurgencies”.. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Bilková, V., (2018), “Foreign Terrorist Fighters and International Law”, 6 Groningen Journal of International Law 1, 2. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Calvert, P., (2010), “ Terrorism, Civil War, and Revolution: Revolution and International Politics”, The Continuum International Publishing Group. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Cohen, L./ Felson, M., (1979), “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach,” American Sociological Review 44. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Conant, E., (2023), “Russia and Ukraine: the tangled history that connects – and divides- them”, National Geographic. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Corten, O/ Koutroulis, V., (2023), “The 2022 Russian intervention in Ukraine: What is its impact on the interpretation of jus contra bellum?”, Cambridge University Press. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Coticchia, F., (2016), :The Military Impact of Foreign Fighters on the Battlefield: The Case of ISIL” στο “FOREIGN FIGHTERS UNDER INTERNATIONAL LAW AND BEYOND”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Cragin, K./Stipanovich, S., (2017), “ Metastases: exploring the impact of foreign fighters in conflicts abroad”, Journal of Strategic Studies. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Daymon, C./Malet, D., (2020), “Career Foreign Fighters: Expertise Transmission Across Insurgencies”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Farley, B. R., κα, (2023), “Regulating the Foreign-Fighter Phenomenon”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Foley, M., (1996). “JFK and Dark Tourism: A Fascination with Assassination”, International Journal of Heritage Studies: Vol 2, No 4. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, (2014), “Foreign Fighters Under International Law”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Hafez, M., (2009), “Jihad after iraq: lessons from the arab afghans”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

- Hegghammer, T., (2011). “The rise of muslim foreign fighters: islam and the globalization of jihad”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Ip, J., (2020), “Reconceptualising the legal response to foreign fighters,”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Kacper, R., (2023), “A year of foreign fighting for ukraine: catching fish with bare hands”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Krahenmann, S., “Foreign Fighters under International Law and National Law”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Leduc, R., (2016), “Foreign Fighters: Defining the Concept and Assessing the Effectiveness of Policies to counter them”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Leduc, R (2019), “ Islamic State Returnees Attacks in the West (ISRAW)”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Leduc, R., (2020), “The ontological threat of foreign fighters”, Graduate Institute of International and Development Studies. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Lorenz Rubner & Lisa M. Cohen, (2022), “(Don’t) Call ‘Em Mercenaries: A Case for the Reintegration of Legal Terminology and Popular Parlance”, Völkerrechtsblog. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Major, M-F., (1994), “Mercenaries and International Law”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Noonan, M./ Khalil, P., (2014), “North American Foreign Fighters,” Journal for Deradicalization. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Prabha, K., (2000). “Defining Terrorism,” Strategic Analysis 24. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Saliternik, M./ Shlomo-Agon, S., (2022), ”Proactive international law,” Verfassungsblog. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Zelin, A., (2020), “Your sons are at your service: tunisia’s missionaries of jihad. Διαθέσιμο [εδώ](#)

- Aljazeera.com, “Russia- Ukraine war: Putin greenlights letting volunteers fight”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Bbc.com, (2022), “Ukraine conflict: Liz Truss backs people from UK who want to fight”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Britannica, “Ukraine summary – Learn about the history of Ukraine and its relationship with Russia”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Farley, B., (2023), “Regulating the foreign-fighter phenomenon”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Guarino,M, (2022), “Foreign fighters in ukraine speak out on their willingness to serve: ‘i had to go,”abc news. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Hazell, W., (2022), “Ukraine International Legion: Volodymyr Zelensky calls on foreign volunteers to fight Russian invasion”, The Guardian. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Makuch, B., (2022), “Foreign fighters are becoming battle-hardened, and dying, in Ukraine”, Vice News. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Radiofreeeurope, (2022), “Ukraine’s Government Opens Website To Recruit Foreigners To International Legion”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Ray, M., (2022), “Russia – Ukraine War”, Britannica. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Salo, J., (2022), “20,000 foreign volunteers have signed up to fight in Ukraine: officials”, New York Post. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Sengupta, S., (2014), “Nations Trying to Stop their Citizens From Going to Middle East to Fight for ISIS,” New York Times. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Coticchia, F., (2016), “The military impact of foreign fighters on the battlefield: the case of ISIL,” στο de Guttry, A κ., “Foreign Fighters under International Law and Beyond.
- Jennings, R./Watts, A (επιμ), (2008), “Oppenheim’s International Law”, 9^η Έκδοση, Τόμος 1^{ος}, Oxford Public International Law. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Malet, D., (2013), “Foreign fighters: transnational identity in civil conflicts”, Έκδοση 1^η, Oxford University Press, Οξφόρδη.

Διεθνείς Οργανισμοί

- International Committee of the Red Cross, (2015), “International Humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), (2021), “A Comparative Analysis of the Data on Western Foreign Fighters in Syria and Iraq: Who went and Why?”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Committee of the Red Cross, (2022), “Prisoners of war: What you need to know”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Committee of the Red Cross, “How does law protect in t war – Compatants”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Committee of the Red Cross, “How does law protect in war - Prisoners of war”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Committee of the Red Cross, “Rule 108 – Mercenaries”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- International Committee of the Red Cross, “Rule 3. Definition of Combatants”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Mediciens Sans Frontiers, “The Practical Guide to Humanitarian Law”. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Οργανισμοί και Ινστιτούτα

- Ginkel, B./Entenmann, E κ.α., “The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats and Policies”, International Centre for Counter -terrorism. Διαθέσιμο [εδώ](#)
- Ford, R., (2019), “The Syrian civil war: a new stage, but is it the final one?”, Middle East Institute. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Masters, J., (2023), “Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia”, Council on Foreign Relations. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Mehra, T./ Thorlay, A., (2022), “Foreign fighters, foreign volunteers and mercenaries in the ukrainian armed conflict”, International Centre of counter terrorism Διαθέσιμο [εδώ](#).

- Office of the High Commissioner for the Human Rights, “International Standards”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Radicalisation Awareness Network, (2022), “Responses to returning foreign terrorist fighters and their families (RAN Manual), 2^η Έκδοση, σελ 22-24. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Διεθνείς Συμβάσεις

- International Convention against the Recruitment, use, financing and training of Mercenaries, 1989. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Σύμβαση της Γενεύης, 1949. Διαθέσιμη [εδώ](#).

Κείμενα Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Consilium.europa.eu, (2014), “The challenge of foreign fighters and the EU’s response”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Consilium.europa.eu, “Αντίδραση της ΕΕ στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Parliamentary Assembly, (2019), “Addressing the issue of Daesh foreign fighters and their families returning from Syria and other countries to the member States of the Council of Europe”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Parliamentary Assembly, (2019), “Sharia, the Cairo Declaration and the European Convention on Human Rights”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Wood, G., (2015), “What ISIS really wants”, στο Youtube κανάλι The Atlantic. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ψηφίσματα Συμβουλίου Ασφαλείας

- S/RES/1373/2001. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- S/RES/ 2178/2014. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- S/RES/ 2396/2017. Διαθέσιμο [εδώ](#).

Ιστοσελίδες Ουκρανίας

- International legion for the defence of Ukraine αίτηση συμμετοχής. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Ukraine Crisis media center, (2022), “Appeal to foreign citizens to help Ukraine in fighting against Russia’s aggression”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Visitukraine.today, (2023), “How to join the International Legion of Defence of Ukraine: detailed instructions for foreigners”. Διαθέσιμο [εδώ](#).
- Visitukraine.today, (2023), “Updated rules for joining the international Legion of Ukraine for foreigners: simplified procedure, current requirements, application instructions”. Διαθέσιμο [εδώ](#).